

**TÜRKMENISTANYŇ DÖWLET DAŞARY
YKDYSADY IŞ BANKY**

**2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda
tamamlanýan ýyl üçin**

Maliýe hasabatlygy

MAZMUNY

	Sahypa
2011-NJY ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANYAN ÝYL ÜÇIN MALIÝE HASABATLYGY TAÝÝARLAMAK WE TASSYK ETMEK BOÝUNÇA MÜDIRIÝETIŇ JOGAPKÄRÇILIGINIŇ TASSYKLANYLMAGY	1
GARAŞSYZ AUDITORLARYŇ HASABATY	2-3
2011-NJY ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANYAN ÝYL ÜÇIN MALIÝE HASABATLYGY:	
Jemlenen girdeji hakynda hasabat	4
Maliýe ýagdaýy hakynda hasabat	5
Maýadaky üýtgetmeler hakynda hasabat	6
Pul serişdeleriniň hereketi hakynda hasabat	7-8
Maliýe hasabatlyga bellikler	9-36

2012-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANÝAN ÝYL ÜÇIN MALIÝE HASABATLYGY TAÝÝARLAMAK WE TASSYKLAMAK BOÝUNÇA MÜDIRIÝETIŇ JOGAPKÄRÇILIGINIŇ HASABATY

Şu hasabat garaşsyz auditorlaryň hasabatlaryna aşakda aýdylany tassyklap garaşsyz auditorlaryň jogapkärçiligi bilen bilelikde garalmalydyr. Hasabat, Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş bankynyň (mundan beýläk “Bank”) maliýe hasabatlygyna bolan gatnaşygynda Müdiriýetiň we garaşsyz auditorlaryň degişli jogapkärçilikleri boýunça tapawutlandyryan syn bilen ýerine ýetirildi.

Bankyň Müdiriýeti Maliýe Hasabatlygyň Halkara Üňnelerine (MHHÜ) laýyklykda 2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin Bankyň maliýe ýagdaýy, ýagny ýylyň ahryna özüniň işiniň netijeleri, pul serişdeleriniň hereketi we maýadaky üýtgetmeler hakyndaky maliýe hasabatlygyň taýýarlanylmagynda takyk maglumatlaryň berilmegi boýunça jogapkärçilik çekýär.

Maliýe hasabatlygy taýýarlamakda müdiriýet şu aşakdakylara jogapkär:

- Peýdalanyň boljak bugalteriýa ýörelgelerini saýlamak we olary yzygiderli ulanmak;
- Laýyk bolan bahalandyrmalary we hasaplamlary döretmek;
- Maliýe hasabatlygyň belliklerinde MHHÜ-niň talaplaryny alyp barmak we düýpli deň gelmezlikleri açmak; we
- Eger-de, Bank öz işewürligini görnüş gezejek üçin dowam etdirer diýip çaklan ýagdaýynda Bankyň alyp barýan işiniň maliýe hasabatlygyny taýýarlamak, eger-de, olar kanunalaýyk bolup durmaýan ýagdaýlardan özge ýagdaýlarda bolsa.

Şeýle-de, Müdiriýet şu aşakdakylara jogapkär:

- Bankda işläp taýýarlaýyş, girizme we işjeň hem-de berk içerki gözegçilik ulgamyň işini üpjün etmek;
- Islendik wagtda Bankyň maliýe ýagdaýyny hem-de Bankyň maliýe hasabatlygynyň MHHÜ-ne laýyk gelýändigini kepil geçip bilýän, kanagatlanarly takyklygy ýüze çykarýan degişli bugalterçilik hasabyny ýöretmek;
- Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda bugalterçilik hasabyny ýöretmek;
- Bankyň aktiwlerini gorap saklamakda degişli çäreleri görmek; we
- İşde bolup biljek aldawçylygy, ýalňyşlary we başga näsazlyklary ýüze çykarmak we onuň önüni almak.

2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin maliýe hasabatlygy Bankyň Müdiriýeti tarapyndan 2013-nji ýylyň 20-njy iýunda tassyklandy.

GARAŞSYZ AUDITORLARYŇ HASABATY

Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş bankynyň Baýlyklar Geňeşine hem-de Müdiriýetine

Maliýe hasabatlygy baradaky hasabat

Biz, 2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynyň ýagdaýy boýunça maliýe ýagdaýy hakyndaky hasabat, girdejiler we ýitgiler hakyndaky hasabat, maýadaky üýtgetmeler hakyndaky hasabat we tamamlanýan ýyl üçin pul serişdeleriniň hereketi hakyndaky hasabat, hasaba alyş syýasatynyň görkeziji maglumatyny hem-de beýleki düşündiriş belliklerini öz içinde jemleýän, Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş bankynyň (mundan beýläk “Bank”) maliýe hasabatlygyň auditini geçirdik.

Maliýe hasabatlyk üçin Müdiriýetiň jogapkärçiligi

Müdiriýet – Maliýe Hasabatlygyň Halkara Üňnelerine laýyklykda, şu maliýe hasabatlygyň taýýarlanylmagyna hem-de dogry beýan edilmegine jogapkärdir. Bu jogapkärçilik şulary özünde jemleýär: özünde maddy ýalňyş tassyklamalary, ýa-da hilegärligi we säwligi jemlemeýän, maliýe hasabatlygyň taýýarlygyna we adalatly tanyşdyrylyş dabarasynyň taslamalaşdyrylyşyny, ýerine ýetirilişine we içerki gözegçiligiň saklanylyşyny; degişli hasaba alyş syýasatynyň saýlanylmagyny hem-de ulanylmagyny; we emele gelen ýagdaýlarda, laýyk deslapky hasaplamlary döretmekligi öz içine alýar.

Auditrolaryň jogapkärçiligi

Biziň, jogapkärçiligimiz, geçiren auditimize esaslanýan maliýe hasabatlar baradaky pikirlerimizi beýan etmekden ybarat. Biz, auditi – Auditini Halkara Ülňelerine laýyklykda geçirdik. Bu ülňeler, biz tarapyndan etniki talaplary we meýilnamalary ýerine ýetirmekligi, şeýle-de laýyk kepili almak ýa-da özünde maddy ýalňyş tassyklamalary jemlemeýän maliýe hasabatlygy almak üçin auditi amala aşyrmaklygy talap edýar.

Audit – hökmany auditorçylyk subutnamasynyň san görkezijilerini we maliýe hasabatlygyň belliklerini almak üçin, iş kadalaryny ýerine ýetirmekligi öz içinde saklaýar. Saýlanyp alnan kadalar, auditorlaryň professional pikirlerine, şol sanda, maliýe hyýanat etmeleri ýa-da ýalňyşlary netijesinde maliýe hasabatynyň düýpli ýoýulma töwekgelçiliginiň bahalandyrylmasynda esaslanýar. Şunuň ýaly töwekgelçilikleriň bahalandyrylmasy – belli ýagdaýlarda peýdalanylýan, auditorçylyk kadalaryny işläp taýýarlamak maksady üçin, maliýe hasabatlygyň taýýarlygy we adalatlygy boýunça içerki gözegçilik ulgamynyň seredilmegini öz içine alýar, ýöne bu bahalandyryma içerki gözegçilik ulgamynyň işjeňligi baradaky pikirleriň beýan edilmegini göz önünde tutmaýar. Şeýle-de, audit – peýdalanylýan hasaba alyş syýasatynyň kanunylygynyň we başlyk tarapyndan edilen çaklamalaryň esaslandyrylandygynyň bahalandyrylmasy, hem-de bitewlikde maliýe hasabatlyga bolan bahalandyrymany öz içinde jemleýär.

Biz, özümüz tarapyndan alynan auditroçylyk subutnamalaryň, bellenen maliýe hasabatlygy baradaky pikirleri beýan etmekde ýeterlikli esas diýip hasap edýäris.

Bellikli pikiri beýan etmäge esas.

Şu maliýe hasabatyna goşulýan 14 we 15 bellikde görkezilşi ýaly 26,087 müň manatda esasy serişdelere täzeden nyrh kesmek ätiýaçlyk gory, 2012-nji ýylyň 31-nji dekabryna maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda we maýanyň üýtgemeginiň hasabatynda görkezilen we 26,087 müň manatlyk esasy serişdelere täzeden nyrh kesmekden alynan arassa peýda 2012-nji ýyly 31-nji dekabryna tamamlanýan ýyl üçin jemlenen girdejiler baradaky hasabatynda görkezilen. Türkmenistanyň Maliýe Ministrliگی tarapyndan Türkmenistan boýunça statistiki maglumatlary esasynda taýýarlanan koeffisientlere laýyklykda ýolbaşçylyk 2012-nji ýylda esasy serişdeleriň täzeden bahalandyrylmasy geçirdi. Biz esasy serişdeleriň baha beriş usulyýetiniň halkara tejribesine we halkara buhgalter hasap standartlarynyň 16 "esasy serişdeler" talaplaryna laýyklygy barada ýeterlikli we dogry auditor subutlaryny alyp bilmedik. We degişlilikde biz şu jemleriň düzedilmesiniň zerurlygyny anyklap bilmedik.

Bellikli pikir

Biziň pikirimizçe, "Bellikli pikiri beýan etmäge esas" bölümünde görkezilen ýagdaýlaryň täsir etmegi mümkinçiliginden başga ýagdaýlarda, hödürülen maliýe hasabatlar 2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda Bankyň maliýe ýagdaýynyň, şeýle hem görkezilen senede tamamlanýan ýyl üçin onuň işiniň netijeleriniň we pul serişdeleriniň hereketiniň maliýe hasabatlaryň Halkara standartlaryna laýyklykda ähli düýpli gatnaşyklarda dogrudygyny görkezýär.

2013yl 20 iýun
Gazagystan, ş.Almaty

**2012-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANÝAN ÝYL ÜÇIN
JEMLENEN GIRDEJI HAKYND A HASABAT**
(Türkmen müň manadynda)

	Bellik	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Göterim girdejileri	5, 23	145,818	79,267
Göterim çykdajylary	5, 23	(96,889)	(59,588)
GÖTERIM GIRDEJISINI BERÝÄN AKTIWLER BOÝUNÇA GYMMATYŇ PESELMEGINDEN ÝITGILER ÜÇIN ÄTIÝAÇLANDYRMANYŇ DÖREDILMEGINE ÇENLI SAP GÖTERIM GIRDEJISI			
Göterim girdejisini berýän aktiwler boýunça gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlandyrmany dikeltmek	6		10,193
SAP GÖTERIM GIRDEJISI		48,929	29,872
Daşary yurt walýutasy bilen geçirilen amallardan alnan sap girdeji	7	11,895	14,262
Ýygym girdejileri	8, 23	22,424	21,340
Ýygym çykdajylary		(3,523)	(5,571)
Başga amallar boýunça gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlandyрма	6	95	1,968
Başga sap çykdajylar		(1,862)	(4,856)
SAP GÖTERIMSIZ GIRDEJILER		29,029	27,143
AMALLAR BOÝUNÇA GIRDEJI		77,958	57,015
AMALLAR BOÝUNÇA ÇYKDAJY	9	(17,400)	(18,336)
SALGYT SALYNMAGYNA ÇENLI GIRDEJI		60,558	38,679
Girdeji salgydy boýunça ýeňillik/(çykdajy)	10	(20,118)	(2,918)
SAP GIRDEJI		40,440	35,761
JEMI GIRDEJI		26,087	-
		66,527	35,761

Şu maliýe hasabata goşulýan bellikler maliýe hasabatlygyň aýrylmaz bölegidir.

2012-NJY ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANYAN ÝYL ÜÇIN
MALIÝE ÝAGDAÝY HAKYNDASABAT
(Türkmen müň manadynda)

	Bellik	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
AKTIWLER:			
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky serişdeler	11,23	195,005	251,873
Banklardaky serişdeler	12	5,950,745	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	13, 23	2,940,443	2,635,576
Satuwa degişli bolan maýa goýumlar		2,293	2,051
Esasy serişdeler we maddy däl aktiwler	14	62,455	33,341
	15	62,547	63,898
Möhleti gaýra goýlan salgyt aktiwi	10	420	7,548
Beýleki aktiwler	16	12,256	3,950
AKTIWLERIŇ JEMI		9,226,164	6,125,076
BORÇNAMALAR WE MAÝA BORÇNAMALAR:			
Banklaryň serişdeleri	17,23	105,250	30,309
Müşderileriň serişdeleri	18,23	6,179,260	3,452,904
Beýleki çekilen serişdeler	19	2,565,066	2,333,463
Beýleki borçnamalar	20	10,306	8,645
Jemi borçnamalar		8,859,882	5,825,321
MAÝA:			
Esasylyk maýa	21	143,653	119,978
		26,087	
Paýlanylmadyk peýda		196,542	179,777
Jemi maýa		366,282	299,755
BORÇNAMALARYŇ WE MAÝANYŇ JEMI		9,226,164	6,125,076

Şu maliýe hasabata goşulýan bellikler maliýe hasabatlygyň aýrylmaz bölegidir.

**2012-NJY ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANYAN ÝYL ÜÇIN
MAÝADAKY ÜÝGETMELER HAKYND A HASABAT**
(Türkmen müň manadynda)

	Esaslyk maýa	Paýlanylmadyk peýda	Jemi maýa	
2010-nji ýylyň 31-nji dekabry	98,980	-	165,014	263,994
Esaslyk maýasyny artdyrmak	20,998		(20,998)	-
Umumy girdeji	-	-	35,761	35,761
2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	119,978		179,77	299,755
Esaslyk maýasyny artdyrmak	23,675	-	(23,675)	-
Umumy girdeji	-	26,087	40,440	66,527
2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	143,653	26,087	214,318	384,058

Şu maliýe hasabata goşulýan bellikler maliýe hasabatlygynyň aýrylmaz bölegidir.

2012-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANÝAN ÝYL ÜÇIN
PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI HAKYND A HASABAT
(Türkmen müň manadynda)

üçin	Bellik	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry üçin	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
AMAL IŞINDEN GELÝÄN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Girdeji salgydyny tölemäge çenli girdeji		60,558	38,679
Maddalaryň düzedişleri:			
Amortizasiýa çykdaýlary we esasy serişdeleriň geçirilmeginden bolan ýitgi	9	1,977	1,744
Göterim girdejisini berýän aktiwler boýunça gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlandyрма/ (ätiýaçlandyrmany dikeltmek)	6	-	(10,193)
Başga amallar boýunça gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlandyрма	6	(95)	(1,968)
Esasy serişdeleri hasapdan aýyrlan sebäpli ýitgi		71	2
Daşary yurt walýuta amallary boýunça nyrlaryň oňaly aratapawudy	7	396	(1,286)
Sap göterimiň artmagy boýunça üýtgemeler		(1,286)	11,947
Beýleki düzüdilişler			
Amal aktiwleriň we borçnamalaryň üýtgemegine çenli amal işinden bolan pul serişdeleriniň gelmegi		61,550	38,925
Amal aktiwlerde we borçnamalarda üýtgemeler			
Amal aktiwlerini (artdyrmak) peseltmek:			
Iň az ätiýaçlyk depoziti		(4,703)	7,948
Banklardaky hasaplar we depozitler		(193,505)	132,234
Müşderilere berlen kazrlar		(429,021)	(1,251,816)
Beýleki aktiwler		(6,526)	1,759
Amal borçnamalaryny atrdyrmak/(peseltmek):			
Banklaryň serişdeleri		74,941	(30,563)
Müşderileriň gündelik hasaplary		2,726,357	1,642,906
Beýleki borçnamalar		1,661	7,318
Salgyt salynmagyna çenli amal işinden pul serişdeleriniň gelmegi		2,230,825	548,711
Tölenen girdeji salgydy		(14,989)	(7,579)
Amal işinden sap pul serişdeleriň gelmegi		2,215,836	541,132
MAÝA GOÝUM IŞINDEN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Esasy serişdeleri we enjamlary edinmek	14	(5,224)	(1,927)
Döwlet maksatnamasy boýunça gurulýan desgalar boýunça tölegler	15	(26,133)	(39,184)
Döwlet maksatnamasy boýunça gurulan desgalar satmaktan gelen girdejiler	15	27,551	48,653
Satylýança saklanýan maýa goýumlary edinmek		(242)	-
Maýa goýum işinden pul serişdeleriniň sap gelmegi/gitmegi		(4,048)	7,542

**2012-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANÝAN ÝYL ÜÇIN
PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI HAKYND A HASABAT (dowamy)**
(Türkmen müň manadynda)

2011-njy ýylyň		Bellik	2012-njy ýylyň
		31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin	31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin
MALIÝE IŞINDEN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Üzülişen beýleki çekilen serişdeleri		(183,882)	(858,464)
Alynan beýleki çekilen serişdeleri		540,924	2,054,123
Maliýe işinden bolan pul serişdeleriniň sap gelmegi		357,042	1,195,659
PUL SERIŞDELERINIŇ WE OLARYŇ EKWIWALENTLERINIŇ SAP ARTDYRMAGY		2,568,830	1,744,333
<i>Daşary yurt walýutasynyň pul serişdesine bolan üýtgemeleriniň netijesi we onuň ekwiwalentleri</i>		-	17
ÝYLYŇ BAŞYNA PUL SERIŞDELERI WE OLARYŇ EKWIWALENTLERI	11	3,336,283	1,591,933
ÝYLYŇ AHYRYNA PUL SERIŞDELERI WE OLARYŇ EKWIWALENTLERI	11	5,905,113	3,336,283

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça bank tölenen we alynan göterimleriň jemi 95,640 müň manat we 145,781 müň manada deň boldy.

2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça bank tölenen we alynan göterimleriň jemi 61,711 müň manat we 69,443 müň manada deň boldy.

TÜRKMENISTANYŇ DÖWLET DAŞARY YKDYSADY IŞ BANKY

ÝYLLYK HASABATY 2012

Şu maliýe hasabata goşulýan bellikler maliýe hasabatlygyň aýrylmaz bölegidir.

2012-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANÝAN ÝYL ÜÇIN MALIÝE HASABATLARA BELLIKLER

1. GURAMA

Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş banky (mundan beýläk “Bank”) 1992-nji ýylyň 27-nji ýanwarynda Türkmenistanyň Prezidentiniň Permany bilen döwlet täjirçilik banky hökmünde döredildi. Bank öz işini daşary yurt walýutasy bilen amallary amala aşyrmak üçin 97 belgili baş bank ygtyýarnamasyna hem-de 32 belgili ygtyýarnama laýyklykda amala aşyrýar. Şu aşakdakylar bankyň işiniň esasy görnüşleridir: goýumlary çekmek we müşderileriň hasaplaryny ýöretmek, karzlary we kepilnamalary bermek, hasaplaşyk-kassa hyzmatyny amala aşyrmak, gymmatly kagyplar hem-de daşary ýurt walýutasy bilen amallary geçirmek. Bankyň işi Türkmenistanyň Merkezi banky (mundan beýläk “TMB”) bilen düzgünleşdirilýär.

Bank şu aşakdaky salgyda hasaba alyndy: Türkmenistan, Aşgabat şäheri, Garaşsyzlyk şaýoly, 32.

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň bir şahamçasý bar.

Bank Türkmenistanyň Hökümetine doly degişlidir.

Maliýe hasabatlygy Müdiriýet tarapyndan 2013-nji ýylyň 20-nji iýunda tassyklanyldy.

2. HASABATLYK BILEN TANYŞDYRMAGYŇ ESASLARY

Bugalterçilik hasabynyň esaslary

Şu, maliýe hasabatlygy Bugalterçilik Hasabynyň Halkara Üňneleri boýunça Geňeşi (BHHÜG) hem-de Halkara Maliýe Hasabatlygy boýunça Düşündiriş berýän Komiteti (HMHDK) tarapyndan işlenilip taýýarlanylýan Maliýe Hasabatlygyň Halkara Üňnelerine (MHHÜ) laýyklykda ýerine ýetirildi.

Şu, maliýe hasabatlygy Bankyň hereket edýän gurama hökmünde, şeýle-de onuň görünýän gelejeginiň amallary boýunça işi dowam etdirjekdigi bilen, öz üstüne jogapkärçiligi almagy esasynda işlenip taýýarlanyldy.

Şu, maliýe hasabatlygy ilkinji gymmatynyň düzgünine laýyklykda ýerine ýetirildi.

Esasy çaklamalar

Şu, maliýe hasabatlygy Bankyň bugalterçilik hasabynyň üňnelerine laýyklykda taýýarlanyldy we MHHÜ-ne laýyklykda tertipleşdirildi. Goşulan üýtgetmeler öz içine kesgitlenen reklassifikasiýany jemleýär, çünki bu bolsa amallaryň ykdysady ýagdaýyny, şol sanda maliýe hasabatynyň mazmunyna degişli bolan kesgitlenen aktiwleriň we borçnamalaryň, girdejileriň hem-de çykdajylaryň reklassifikasiýasyny görkezýär.

Funksional walýuta

Bankyň maliýe hasabatlygyna goşulan maddalar, bellenen ykdysady obýektler babatynda geçirilýän amallaryň we ýagdaýlaryň, ykdysady manysyny has gowy şertlerde görkezýän, walýutany ulanmak arkaly bahalandyrylýar (“Funksional walýuta”). Şu, maliýe hasabatlygyň amallar walýutasy türkmen manadydyr (“TMM”).

3. HASABA ALYŞ SYÝASATYNYŇ ESASY DÜZGÜNLERI

Maliýe gurallaryny ykrar etmek we bahalandyrmak

Bank maliýe guralynyň şertnamalaýyn borçnamasynyň tarapy bolmak bilen, özüniň maliýe ýagdaýynyň hasabatynda, maliýe aktiwleri we borçnamalary ykrar edilýär. Maliýe aktiwlerini we borçnamalaryny wagtly-wagtynda satyn almak we satmaklyk, bugalterçilik hasabynyň senesine görä ykrar edilýär. Şunuň ýaly maliýe gurallaryny wagtly-wagtynda satyn almak ýollary, ahyrda, söwda senesi bilen hasaplaşyk senesiniň arasyndaky adalatly gymmaty boýunça ölçener we satyn alnan gurallar ýaly hasaba alnar.

Maliýe aktiwler we borçnamalar ilkişada adalatly gymmat boýunça ykrar edilýär. Eger-de, maliýe aktiwleriniň we borçnamalarynyň ilkişadaky gymmaty, girdeji ýa-da ýitgi arkaly adalatly gymmat boýunça maliýe aktivi we borçnamasy bolup durmaýan bolsa, onda, olar gös-göni maliýe aktiwini edinmek ýa-da döretmek ýa-da maliýe borçnamasyny emissiýasy etmek bilen bagly bolan amallar çykadjysynyň jemine korrektirlenilýär. Agzalan ýagdaýlar gatnaşygyndaky soňraky ýañadan ölçemeler üçin bolan hasaba alyş syýasaty aşakda beýan edilýän degişli hasaba alyş syýasatynda açylyp görkezilýär.

Maliýe aktiwleriniň we borçnamalarynyň ykrar edilmegini ýatyrnak

Maliýe aktiwleri

Maliýe aktiwiniň (ýa-da, haýsy hem bolsa bir ýerde ulanylyp bolýan maliýe aktiwiniň bir topary ýa-da maliýe aktiwine deňelýän aktiwleriň bir topary) şu ýagdaýlarda ykrar edilmegi ýatyrylyp bilner:

- Aktiwlerden pul serişdelerini almak hukugynyň hereketiniň bes etmegi;
- Aktiwlerden gelýän akymalaýyn pul serişdelelerini almak boýunça Bankyň öz hukuklaryny geçirmegi, ýa-da aktiwlerden gelýän akymalaýyn pul serişdelerini almak boýunça Bankyň öz hukuklaryny saklap galmagy, ýöne, şol bir wagtyň özünde üçünji tarapa “geçirmek” ylalsygy esasynda doly tölemek jogapkärçiligini alanda; we
- Bank (a) ähli töwekgelçilikleri we aktiwlerden bolan girdejileri geçirýär, ýa-da (b) ähli töwekgelçilikleri we aktiwlerden bolan girdejileri geçirmeýär hem-de özüde saklap galmaýar, ýöne, aktiwlere bolan gözegçiligi berýär.

Maliýe aktiwiniň ykrar edilmegi, eger-de ol geçirilen we ykrar edilmäniň ýatyrylmagy üçin talaplar ýerine ýetirilen bolsa, ol ykrar edilme ýatyrylan diýip hasap edilýär. Geçirmek tertibi Bankyň: (a) Aktiwlerden gelýän pul serişdelerini almak boýunça ylalsygyň hukuklaryny geçirmegi; ýa-da (b) aktiwlerden gelýän pul serişdelerine bolan hukuky saklap galmak, eger-de pul serişdelerini üçünji tarapa geçirmek boýunça şertnamalaýyn borçnamalary öz üstüne alan ýagdaýynda. Geçirişden soňra, Bank geçirilen aktiwler babatynda saklanyp galan töwekgelçilikleriň we girdejileriň derejesini tazededen bahalandyryr. Eger-de, ähli töwekgelçilikler we girdejiler saklanyp galsa, onda aktiwler, maliýe ýagdaý hakyndaky hasabatda bolýar. Eger-de, ähli töwekgelçilikler we girdejiler geçirilen bolsa, onda aktiwleriň ykrar edilmegi ýatyrylýar. Eger-de, ähli töwekgelçilikler we girdejiler saklanylmadyk we geçirilmedik ýagdaýynda, Bank aktiwiniň gözegçiligini saklap galmagy boýunça bahalandyрма geçirýär. Eger-de, ol gözegçiligi saklap galmasa, onda aktiwleriň ykrar edilmegi ýatyrylýar. Haýsydyr-bir ýerde Bank aktiwlere öz gözegçiligini saklaýan bolsa, onda aktiwleriň ykrar edilmegi, onuň gatnaşylyk derejesi bilen bilelikde dowam etdirilýär.

Maliýe borçnamalary

Eger-de, borçnama üzülişen, ýatyrylan ýa-da güýji geçen bolsa, onda maliýe borçnamasynyň ykrar edilmegi ýatyrylan diýip hasap edilýär.

Eger-de, maliýe borçnamasy, şol bir karz berijä düýpli dürli-dürli şertler ýa-da borçnamanyň möhletleri bilen üýtgedilse, başga şertler bilen çalşyrylan bolsa, onda munuň ýaly çalşyrmalary ýa-da täzeleşmeleri ilkinji borçnamanyň ykrar edilmeginiň ýatyrylmagy, onuň ýerine bolsa täze borçnamanyň ykrar edilmegi bilen seredilýär hem-de degişli balans gymmatynyň tapawutlyklary girdejiler baradaky hasabatda ykrar edilýär.

Pul serişdeleri we Türkmenistanyň Merkezi bankyndakyky hasaplar

Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri – kassadaky bar pul serişdeleri, aragatnaşyk hasaplaryndaky çäksiz balansy we TMB-daky möhletli depozit hasaby we ilkinji üzülişmek möhletli 90 günlük bolan beýleki banklar arasyndaky aragatnaşyk hasaplary öz içine alýar. TMB-daky minimal ätiýaçlyk gaznasy, onuň peýdalanylmagyna bolan çäklendirme sebäpli pul serişdesiniň ekwiwalenti bolup durmaýar.

Banklardaky serişdeler

Bank, alyp barýan gündelik işinde beýleki banklar bilen dürli döwürler üçin karzlary we depozitleri alyp baryar. Banklara bellenen möhletde üzülişmek şerti bilen berilýän karzlar, göterimiň işjeň usulyny ulanmak arkaly amortizirlenen gymmatynda ölçenilendir. Eger-de, berilen karzlar, bellenen möhletde üzülişmek şerti bilen şertlendirilmedik bolsa, onda, tölegiň möhleti garaşylýan senä esaslanan, amortizirlenen gymmatlandyрма bilen amala aşyrylýar. Karz guramalaryndaky serişdeler, islendik gymmatyň peselmeginden bolan ätiýaçlyklary aýyrmak bilen ölçenilýär.

Müşderilere berilýän karzlar

Müşderilere berilýän karzlar, bu – maliýe aktiwleriniň beýleki kategoriýalarynyň klassifikasiýasyndan tapawutlylykda, işjeň bazarda kotirlenmeýän, fiksirlenen we kesgitlenen tölegli, emeli bolmadyk aktiwlerdir.

Bank tarapyndan bellenen möhlede üzülişmek şerti bilen berilýän karzlar babatynda, onuň ilkinji adalatly gymmaty, şeýle hem karza degişli bolan amallar boýunça çykdajylary goşmak bilen ykrar edilýär. Eger-de, karzyň garalýan adalatly gymmaty, karzyň adalatly gymmaty bilen deňleşmese, ýagny, mysal üçin: berilen karz, bazar bahasynyň hümmetinden pes bolsa, onda garalýan adalatly gymmat bilen karzyň adalatly gymmatynyň arasyndaky tapawutlylyklar, karzyň başlangyç ykrarnamasynda ýitginiň hasabyna ykrar edilýär hem-de şu ýitgiler girdejiler boýunça hasabata goşulýar. Netijede, karzlary göterimiň işjeň usulyny ulanmak arkaly amortizirlenen gymmatynda ölçenilýär. Müşderilere berilýän karzlar, gymmatyň peselmeginden bolan ätiýaçlyklary aýyrmak bilen ölçenilýär.

Üzülişmedik karzlary we debitorlary hasapdan aýyrmak

Eger-de, berilen karzlar ynamsyz algy bolup durýan bolsa, onda ol diňe gymmatyň peselmeginiň ýitgisiniň hasabyna hasapdan aýrylyp bilner. Banka tölenilmäge degişli bolan pul serişdelerini yzyna gaýtaryp almak boýunça ähli çäreler Müdiriýet tarapyndan geçirilenden soňra, bar bolan üpjünçiligini satmak arkaly berilen karzlar hasapdan aýrylýar. Wagtyndan öň hasapdan aýrylan pul serişdeleriniň soňraky gaýtarylyşy, öwezini doldurylýan senesine görä, girdejiler baradaky hasabatda görkezilmek şerti bilen, maliýe aktiwlerinde çykdajylaryň peselmegi görnüşinde görkezilýär.

Gymmatyň peselmeginiň ýitgileri boýunça ätiýaçlyklar

Maliýe aktiwiniň ýa-da maliýe aktiwleriň toparlarynyň gymmatynyň peselmegi boýunça obýektiw güwänamalaryň bar bolan ýagdaýynda, adalatly gymmaty boýunça görkezilmeýän maliýe aktiwleriniň gymmatynyň peselmegi hasaba alynýar. Maliýe aktiwiniň gymmatynyň peselmegi, munuň özi, aktiwleriň balans gymmatynyň hem-de çaklanylýan geljekgi pul serişdeleriniň häzirkki gymmatynyň arasyndaky tapawutlylykdan ybaratdyr, şol sanda, amortizirlenen gymmatynda hasaba alynýan, maliýe aktiwleri boýunça diskontirlenen ilkibaşdaky işjeň göterim stawkasyny peýdalanmak bilen kepilliklerden hem-de üpjünçilikden alnyp bilinjek pul serişdeleriniň jeminden ybarat bolup durýar. Eger-de, soňraky döwürde gymmatyň peselmeginiň derejesi peselse we munuň ýaly peselmeler, gymmatyň peselmegini ykrar etmekden soňraky çäreler bilen obýektiw baglaşdyryp bolýan bolsa, onda, irki gymmatyň peselmeginden ykrar edilen ýitgi, ätiýaçlyk hasabyna korektirowka etmek arkaly dikeldilýär.

Özüne düşýän gymmaty boýunça görkezilýän maliýe guralynyň gymmatynyň peselmeginiň ätiýaçlyklary – maliýe aktiwiniň balans gymmatynyň we häzirkki bazaryň göterim derejelerini şunuň ýaly maliýe guralyna peýdalanmak arkaly bahalandyrylan, gelejekgi diskontirlenen pul serişdeleriniň häzirkki gymmatynyň arasyndaky tapawutlylygy öz içine alýar. Şunuň ýaly gymmatyň peselmeginden bolan ýitgiler soňra dikeldilmeýär.

Töwekgelçiliklere sezewar bolýan aktiwleri seljermek esasynda, gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlygy hasaplanyp tutulmagy ýerine ýetirilýär we müdiriýetiň pikirine laýyklykda, degişli çykdajylaryň öwezini dolduryp biljek, ýeterlikli pul serişdesiniň jemi görkezilýär. Ätiýaçlyklar – töwekgelçiliklere sezewar bolýan aktiwleri aýrybaşga bahalandyrmagyň, özbaşdaklykda möhüm bolup durýan maliýe aktiwleri gatnaşygynda hem-de özbaşdaklykda möhüm bolup durmaýan maliýe aktiwleri gatnaşygyndaky, aýrybaşga we bilelikdäki bahalandyрма esasynda döredilýär.

Gymmatyň peselmegindeki ätiýaçlyklaryň üýtgetmegi, ätiýaçlykdan bolan girdejelere degişli bolup durýar (maliýe aktiwler amortizirlenen gymmatda görkezilýär) ýa-da göni hasapdan aýrylýar (maliýe aktiwler gymmaty boýunça görkezilýär). Aktiwler, maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda – gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlyklaryny aýyrmak bilen hasaplanyp, görkezilýär. Gymmatyň peselmeginiň ýitgileri, Bank şeýle bahalandyryýar, ýagny, bu ýagdaý öz içinde, debitoryň ýa-da emitentiň likwidliligini, onuň töleg ukyplylygyny, alyp barýan işiniň we maliýe töwekgelçiliklerini, şular ýaly maliýe aktiwlerinde borçnamalaryň ýerine ýetirilmezliginiň derejesini we tendensiýasyny, döwletiň we sebitiň ykdysady tendensiýasyny hem-de ýagdaýyny, şeýle hem üpjünçiligiň we kepillamalaryň adalatly bahasyny jemleýär. Şu we beýleki faktorlar aýrybaşga hem-de umuman maliýe aktiwlerinde ýa-da maliýe aktiwleriniň toparlarynda gymmatyň peselmeginiň ýitgilerini ykrar etmek boýunça obýektiv maglumatlaryň giň görwürmini öz içine alýar.

Şeýle-de, bu ýitgileriň bahalandyrylmasynyň, subýektiv faktory öz içine alýandygyny bellemek gerek. Bankyň Müdiriýeti, gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlyklary, hasabat döwründe töwekgelçiliklere sezewar bolýan aktiwlerde, çekilen çykajlary ýapmak üçin ýeterlik bolar diýip çaklaýar, ýöne, şol bir wagtyň özünde Bank belli bir wagtda, ýazylan pul serişdesiniň garşysyna köp bolan çykajlary çekip bilmegi mümkin.

Satuwa degişli bolan maýa goýumlar

Satuwa degişli bolan maýa goýumlar – bellenilmedik wagt aralygynda saklanylmaga niýetlenen, bergidarlyk boýunça gymmat bahaly kagyzlara we paýnama bolan maýa goýumy aňladýar. Bazarda ýöremeýän gymmat bahaly kagyzzar, Bankyň olar babatynda takyk derejede adalatly gymmatyny kesgitläp biler diýen şerti esasynda, amortizirlenen gymmatyndan ätiýaçlygy aýyrmak (eger-de bar bolsa) bilen hasaplanýlar.

Esasy serişdeler, enjamlar we maddy däl aktiwler

Esasy serişdeler, enjamlar we maddy däl aktiwler, binalardan başgalary, ýygynalan amortizasiýasyny aýyrmak netijesinde, ilkişadaky gymmaty bilen hasabatda görkezilýär. Gutaryladyk gurluşyk obýektleriniň we ekspluatasiýa berilmedik obýektleriň amortizasiýasy, obýektleriň ekspluatasiýa girizilmegi netijesinde hasaplanyp başlaýar.

Esasy serişdeleriň, enjamlaryň we maddy däl aktiwleriň ulanmaga peýdaly möhletiniň dowamynda aktiwleri hasapdan aýyrmak üçin amortizasiýa hasaplanýlar. Amortizasiýa göni ugurly hasaplamak esasynda, şu aşakda bellän görkeziji bilen hasaplanyp çykarylýar:

Jaýlar we başga gozganmaýan emläk	2-5%
Mebel we enjam	5-50%
Ulag serişdeleri	10-20%
Maddy däl aktiwler	10-50%

Esasy serişdelere we enjamlara hasaplanan balans gymmatynyň, olaryň dikeldiş gymmatyndan ýokary bahalandyrylandygyny anyklamak maksatly, olaryň dikeldiş gymmaty her-bir hasabat senesi üçin seredildi. Dikeldiş gymmaty iki esasdan ybarat, ýagny, satmakdan emele gelen çykajlary aýyrmak netijesindeki adalatly gymmaty ýa-da alyjylyk gymmaty bilen kesgitlenilýär. Eger-de, esasy serişdeleriň we maddy däl aktiwleriň balans gymmaty, olaryň dikeldiş gymmatyndan ýokary bolsa, onda Bank esasy serişdeleriň balans gymmatyny, olaryň dikeldiş gymmatyna çenli peseldýär; esasy serişdeleriň gymmatynyň peselmeginden bolan ýitgiler degişli döwürde ykrar edilýär hem-de amallar çykajysynyň hasabyna goşulýar. Gymmatyň peselmeginiň ýitgileri ykrar edilen soňra, aktiwleriň hasaplanan balans gymmatyndan galyndy gymmatyny aýyrmak netijesinde (eger-de bar bolsa) ulanylmaga galan peýdaly möhletine deň derejede bölüşdirmek maksatly, esasy serişdeler boýunça amortizasion tutulyp galmalar soňraky döwürde korrektirlenilýär.

Hökümet makstanamasy boýunça gurulan desgalar

Hökümet maksatanamasy boýunça gurulan desgalar, kärende tölegleri almak üçin we/ýa-da döwlete geçirmek üçin

niýetlenen desgalardan ybarat bolýar (şol bir sanda gurluşyk döwri). Binalar hökümet maksatnamasyna görä gurulyp, ilki başda, nyrlary almak, şol sanda, harçlamalar hem goşulyp, nazara alynýar. Geljekde gozgalmaýan emläk ýatrym obýektlary amortizasiýa goşundylar we bahasyny ýitirendigi sebäpli zyýanlyklary aýyrip, başdaky bahasyna görä görkeziler. Amortizasiýa 20 yldan 50 ýyla çenli hasaplap alynýar ýagny, esasy usul çäreleri haýyrlý ulanylan möhletinden. Maýa goýum gozgalmaýan emläk obýekti ulanuşdaý gutarnykly çözüti ýa-da bolan çykdaýy ýazylyp alynýar, haçan-da ykdysady peýda bagly niýetlenilenok. Her bir girdeýji ýa-da zyýan obýektiň hasapdan aýyrylmasy (ara tapawudy çykdaýydan arassa peýda we aktiwini balans gymmaty) peýda ýa-da zyýana hasapdan aýyрма döwri girýär. Türkmenistanyň Maliýe Ministrliگی tarapyndan Türkmenistan boýunça statistiki maglumatlary esasynda taýýarlanan koeffisientlere laýyklykda ýolbaşçylyk 2012-nji ýylda esasy serişdeleriň täzedan bahalandyrmasy geçirdi. Esasy serişdeleriň täzedan bahalandyrmasy üçin ätiýaçlandyryma gory barada maglumat 15-nji bellikde görkezilendir.

Salgyt salmak

1995-nji ýylyň 1-nji noýabryndaky Türkmenistanyň Prezidentiň Kararyna laýyklykda, Bank özüniň töelenen maýasyny ABŞ-nyň 50 million dollaryna we 200 müň TMM deňleşdirýänçä girdeji salgydyndan boşadyldy. Ýöne, 2011-nji ýylyň 3-nji çärýekde Bankyň maýasy ABŞ-nyň 50 million dollaryna ýetdi we ýerli ýygymlaryň we sap girdejä esaslan oba hojalygyň ösüşiniň salgydy boýunça subýekti bolup durýar.

Girdeji salgydy boýunça möhleti uzaldylan salgyt – tölenmäge degişli bolup durýan salgyt ýa-da maliýe hasabatlygynda aktiwleriň we borçnamalaryň balans gymmatlarynyň arasynda emele gelen tapawutlylyga hasaplanýlar, hem-de degişli salgyt salmagyň esasy, girdeji salgydyny salmaklykda peýdalanylýar we balansyň borçnamalar böleginde peýdalanylýan usul görmüşinde hasaplanýlar. Borçnamalar boýunça möhleti uzaldylan salgyt borçnamasy – umumy ykrar edilmek bilen, salgyt salmagyň wagt aratapawutlylygynyň ählisini öz içine alýar, şeýle-de, möhleti uzaldylan salgyt talaplary, aktiwler boýunça möhleti uzaldylan salgydy hasaplamak üçin gelejekde salgyt salynjak girdejiniň bar bolup bilmegi bilen ykrar edilýär.

Möhleti uzaldylan salgyt boýunça aktiwleriň balans gymmaty her-bir hasabatlygyň döwründe seredilýär we aktiwleri doly ýa-da bölekliýin öwezini dolmak üçin ýeterlik bolan, salgydyň talaplaryny durmuşa geçirmekden girdejiniň alynmak mümkinçiliginiň ýoklugyny aňladýan derejä laýyklykda peseldilýär.

Möhleti uzaldylan salgyt, çaklanýlan döwür üçin borçnamanyň üzülişmegindäki ýa-da aktiwini durmuşa geçirilmegindäki degişli salgyt stawkasynda hasaplanýlar. Möhleti uzaldylan salgytlar – beýleki jemi girdejiler maddasyna gös-göni bagly bolýan ýagdaýlardan başga ýagdaýlarda (agzalan ýagdaýda, möhleti uzaldylan salgytlar beýleki jemi girdejiler düzüminde görkezilýär), girdejiler we çykdaýylar baradaky hasabatda görkezilýär.

Aktiwler we borçnamalar babatyndaky möhleti uzaldylan salgytlaryň özara hasaplaşygy geçirilýär we maliýe ýagdaýynyň hasabatynda jemi tapawutlylygy barada hasabat berýär:

- Bankyň, aktiwler boýunça girdeji salgyny borçnamalar boýunça girdeji salgydyňa garşy hasaplamak babatyndaky kanuny hukugynyň bar bolmagy;
- Aktiwler we borçnamalar babatyndaky möhleti uzaldylan salgytlar, şol bir ýuridiki şahs tarapyndan, şol bir salgyt gullugynyň girdejä salýan salgydyňa degişli bolup durýar.

Bankyň, amallary geçirýän ýeri bolan Türkmenistan döwletinde bankyň alyp barýan işi bilen bahalandyrylan başga-da birnäçe salgytlar bar. Bu salgytlar, amallar çykdaýysynyň bir bölegi bolandygy sebäpli girdejiler baradaky hasabata goşulan.

Banklaryň, müşderileriň gündelik hasaplary we beýleki çekilen serişdeler

Banklaryň, müşderileriň gündelik hasaplary we beýleki çekilen serişdeler ilki başdaky adalatly gymmatynda ykrar edilýär. Soňra, şunuň ýaly amallar boýunça borçnamalar, amortizirlenen gymmatynda hasaplanýlar we balans gymmat bilen üzülişmeli gymmatyň arasyndaky degişli tapawutlylyk, goýum çykdaýylarynyň düzümindäki işjeň göterim usulyny peýdalanmak arakaly karzyň möhletiniň çäginde girdejiler we çykdaýylar baradaky hasabatda görkezilýär.

Ätiýaçlyklar

Ätiýaçlyklar – Bankyň, geçen wakalarynyň netijesinde häzirki borçnamalaryň emele gelmegi netijesinde hasabatda ýöredilýär, ýagny bu borçnamalary üzülişmek ykdysady bähbitleri özünde jemleýän resurslaryň gitmegini kesgitleýär, şeýle-de şunuň ýaly borçnamalar ýeterlikli takyk derejede bahalandyrylyp bilinýär.

Maliýe taýdan kepillendiriji şertnamalar we akkreditiwler

Bank tarapyndan berlen maliýe taýdan kepillendiriji şertnamalar we akkreditiwler, bu – ilkişadaky ýa-da borçnama guralynyň üýtgedilen şertlerine laýyklykda debitoryň tölegi amala aşyryp bilmedik ýagdaýynda saklaýjynyň ýitgisiniň öwezini dolmak üçin bankyň amala aşyran tölegine aýdylýar. Şunuň ýaly bank tarapyndan berlen maliýe taýdan kepillendiriji şertnamalar we akkreditiwler ilkişadaky adalatly gymmaty bilen ykrar edilýär. Soňra, olar (a) Bugalterçilik Hasabynyň Halkara Üňňeleriniň 37 bendine “Ätiýaçlyklar, Şertleýin borçnamalar we şertleýin aktiwler” laýyklykda ykrar edilmek bilen ätiýaçlyk hökmünde ölçenen; we (b) görkezilen haýsy jemiň ýokarylygyna baglylykda, maliýe taýdan kepillendiriji şertnamalardan we akkreditiwlerden geljekgi döwrüň girdejisini, höweslendirme gömüşiňdäki ýygnaýan amortizasiýany (eger-de mümkinçilik berilse) aýyrmak netijesinde ilkişadaky görkezilýän jem ykrar edilýär.

Şertleýin borçnamalar

Şertleýin borçnamalar maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda ykrar edilmeyär, ýöne, hasaplaşykda bolan islendik serişdeleriň gitmegi, wagt taýdan uzaga çekdirilen ýagdaýynda şertleýin borçnamalar açylyp görkezilýär.

Esasylyk maýa

2009 -njy ýylyň 1-nji ýanwary çenli toplanan esasy maýa, inflýasiýany göz öňünde tutup düzedilen gymmatlygynda görkezilýär. 2009 -njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan soň toplanan esasy maýa, ilkinji gymmatlygynda görkezilýär.

Girdejileri we çykdajylary ykrar etmek

Göterim girdejileriniň we çykdajylarynyň ykrar edilmegi

Göterim girdejileri we çykdajylary, işjeň göterim usulyny peýdalanmak bilen, işjeň göterim usulyny hasaplamak arkaly ykrar edilen. İşjeň göterim usuly, bu – maliýe aktiwleriniň ýa-da maliýe borçnamalarynyň (ýa-da maliýe aktiwleriniň ýa-da maliýe borçnamalarynyň topary) amortizirlenen gymmatynyň hasaplamak usuly bolup durýar we degişli döwürde göterim girdejileri ýa-da göterim çykdajylary bellenilýär. İşjeň göterim stawkasy, bu – çaklanylýan geljekgi pul tölegleriniň ýa-da maliýe guralynyň çaklanylýan hyzmat ediş möhletinden bolan pul serişdeleriniň gelmegi babatyndaky stawka hasabatçylygynyň takyklygyna aýdylýar, ýa-da maliýe aktiwine ýa-da maliýe borçnamasyna gysga möhletli, sap balans gymmatyna aýdylýar.

Eger-de, maliýe aktiwini ýa-da maliýe aktiwine deňelýän toparlar, gymmatyň peselmeginiň ýitgileri netijesinde hasapdan aýrylan bolsa, onda, göterim girdejileri – gymmatyň peselmeginiň ýitgilerini kesgitlemek maksatly geljekgi pul serişdeleriniň akymyny diskontirmek üçin ulanylýan, göterim stawkalaryny peýdalanmak arkaly ykrar edilýär.

Daşary yurt walýutanyň hasaplama usuly

Bankyň maliýe hasabatlygy Bankyň alyp baryan işine laýyklykda esasy ykdysady ýagdaýynyň walýutasynda getirilýär. Maliýe hasabatlygyň taýýarlanylmagynda, hasabat senesine görä, çalşyk hümmetiniň spot kursuna geçirilen Bankyň funksional walýutasyndan (daşary yurt walýutasy) başgalary, daşary yurt walýutasynda aňladylýan aktiwler we borçnamalar walýutalara denominirlenen. Funksional walýutalardan özge beýleki walýuta amallary, degişli amal senesine laýyklykda walýuta hümmetinde hasaplanan. Amallardan gelýän girdejiler we ýitgiler, daşary yurt amallarynyň sap girdejisine goşulan.

Çalşyk hümmeti

Maliýe hasabatlygyň taýýarlanymagyndaky Bankyň ýylyň ahyryna ulanan walýuta hümmetleri şu aşakdaky ýaly:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
TMM/1 ABŞ-nyň dollar	2.85	2.85
TMM/1 Ýewro	3.76	3.69
TMM/1 Ýapon ýenasy	0.03	0.04
TMM/1 Hytaý ýuani	0.46	0.45

Maliýe aktiwleriniň we borçnamalarynyň hasaplanylmagy

Maliýe aktiwleri we borçnamalary hasaplanylýar we maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda – Bankyň balansda ykrar edilen pul serişdeleriniň jemini hukuk taýdan hasaplamaga hukugy bolan ýagdaýynda hem-de galyndy pul serişdeleriniň jemi boýunça hasaplamaný geçirmegi niýetleýän, ýa-da aktiwi iş ýüzüne geçirmek arkaly üzülişmek we şol bir wagtyň özünde borçnamany üzülişmegi netijesinde galyndy pul serişdesiniň jemi hökmünde görkezilýär. Hasapdan aýyrmak hökmünde kesgitlenmedik maliýe aktiwiniň geçirilmeginde, Bank geçirilen aktiwini we oňa bagly borçlaryň hasapdan aýrylmagy baradaky amal diýip ykrar etmeýär.

Dolandyryjylyk pikirleriniň ugurlary we kesgitsizlik hasaplamasynyň bahalandyrylyşynyň çeşmesi

Bankyň maliýe hasabatlygyň taýýarlanmagynda, müdiriýet, maliýe ýagdaýynyň hasabatyndaky hasabatlyk senesiniň aktiwleriniň we borçnamalarynyň jemine we şol hasabat döwründe maliýe hasabatlygynda ykrar edilen girdejileriň we çykdajylaryň pul serişdeleriniň jemine täsir ýetirip biljek hasaplaşyk bahalandyrmalary we pikirleri işläp taýýarlaýar. Müdiriýet, özüniň bahalandyrmalaryny we pikirlerini üznüksiz esasynda geçirýär. Müdiriýet, özüniň bahalandyrmalaryny we alyp barýan pikirlerini bar bolan tejribeler we ýagdaýlara görä, laýyk boljak dürli faktorlar boýunça esaslandyryýar. Hakyky netijeler, dürli-dürli çaklamalar ýa-da ýagdaýlar netijesinde şol bahalandyrmalardan tapawutlanyp bilýär. Soňraky bahalandyrmalar we pikirler, Bankyň maliýe ýagdaýy hakyndaky hasabatlyk görkmezlikde möhüm hasap edilýär:

Karzlaryň gymmatynyň peselmeginiň ätiýaçlyklary

Bank hemişelik esasynda, özleriniň karzlaryny gymmatyň peselmeginiň predmeti boýunça seredýär. Karzlaryň gymmatynyň peselmegi babatyndaky bank ätiýaçlygy, özüniň karz bukjasynda gymmatyň peselmegindeki ýitgileri ykrar etmek üçin döredilen. Bank, karzlaryň gymmatynyň peselmeginiň ätiýaçlyklaryna degişli bolan hasaplanan bahalandyrmalary, şu aşadaky görä, şübhelilik bilen pikir etmegiň çeşmesi hökmünde garaýar, ýagny (a) geljekgi hümmetiň/stawkanyň peselmeginiň çaklanylmasy, hem-de ýaňy-ýakyndaky tejribäniň netijesindeki karzyň gymmatynyň pese gaçmagyna degişli bolan potensial çykdajylaryň bahalandyrmasy hökmünde karzlar döwürleýin, ýokary derejede üýtgeşme durýar, we (b) Bankyň bahalandyran çykdajylary bilen hakyky çykdajylaryň arasyndaky islendik tapawutlylyklar babatyndan Bankyň ätiýaçlyk döretmegini talap edýär, ýagny, bu öz gezeginde geljekgi döwürde özüniň maliýe hasabatlygyna ep-esli täsir edip biler.

Bank, beren islendik karzlary babatynda, karz alyjynyň maliýe kynçylyklary we şular ýaly karz alyjylar boýunça az maglumatlaryň bolandygy sebäpli, gymmatyň peselmeginiň ýitgisini ölçemek üçin müdiriýetiň pikir-garaýyşlaryny peýdalanýar. Şeýle-de, Bank, özüniň pul serişdeleriniň hereketi baradaky gelejekgi üýtgetmeleri, geçen iş tejribesiniň, karz alyjynyň bergisini üzmeklikdäki negatiw üýtgemelerini görkezýän, müşderiniň alyp baran hereketiniň, şeýle hem Bankyň aktiwleri boýunça borçlarynyň ýerine ýetirilmezligini düzgünleşdirýän milli ýa-da ýerli ykdysady şertler esasynda bahalandyryýar. Müdiriýet özüniň bahalandyrmalaryny – karz töwekgelçilikleriniň häsiýetleri bilen häsiýetdeş bolan aktiwler boýunça emele gelen çykdajylaryň hem-de şunuň ýaly kazrlar toparynda analogiki bolan, gymmatyň peselmeginiň obýektiw maglumatlaryň taryhy tejribesi esasynda peýdalanýar.

Maliýe hasabatlygyndaky maliýe aktiwiniň gymmatynyň peselmeginiň ätiýaçlyklary – bar boan ykdysady we syýasy şertler esasynda kesgitlenildi. Bank, ýurtda – hasydyr-bir şertler bilen üýtgeşmeleriň boljakdygyny we şolar netijesinde, geljekgi döwürde maliýe aktiwleriniň gymmatynyň peselmeginiň ätiýaçlyklarynyň adekwatlylygyna täsir etjekdigini öňünden çaklap bilmeýär.

Täze we gaýtadan seredilen ülneleriň kabul edilmegi

Bank 2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin hasabatlygy taýýarlamakda güýje giren täze we gaýtadan seredilen Hasabynyň Halkara Üňneleri boýunça Geňeşi (BHHÜG) hem-de Halkara Maliýe Hasabatlygy boýunça düşündiriş berýän Komiteti (HMHDK) tarapyndan ygylan edilen täze we gaýtadan seredilen üňneler we düşündirişler maglumatlaryny görkezmekde peýdalanyldy.

- H.S.M.H 9 «Maliýe guraly» 2015-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Öňünden ulnma mümkinçiligi bilen.
- H.S.M.H. 13 “Adalatly gymmata baha kesmek 2013-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Öňünden ulnma mümkinçiligi bilen
- H.S.M.H- a üýtgemeler “Maliýe gurallary: ýüze çykan maglumatlar” – “maliýe aktiw hasaplar we maliýe borçnamalar barada ýüze çykan maglumatlar” 2013-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Öňünden ulnma mümkinçiligi bilen
- H.S.M.H. – a üýtgemeler “Maliýe gurallar” we H.S.M.H 7 “Maliýe gurallary: ýüze çykarylan maglumatlar – H.S.M.H 9 güýje giriş wagty we herekete geçiş döwri maglumaty ýüze çykarmaga talap etmek. 2015-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Öňünden ulnma mümkinçiligi bilen.
- HALKARA STANDART HASAPLAŞYK HASAPNAMA 19 “Işgärleri sylaglamak” sylagyň gutarnykly hasaplanan zähmet iş gatnaşygy düzülen (2011-nji ýylyň netijesine görä seredilen). 2013-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Öňünden ulnma mümkinçiligi bilen
- H.S.H.H. 32 –a düzedilen “Maliýe gurallary: “Maglumat berme” – düzedilen, düzgüni uylanmagyň özara hasaplaşyk düzgünnamany we ýüze çykarmany talap etmegi takyklamak. 2014-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär. Ýüze çykarmagy talap etme “Maliýe aktiwleriň özara hasaplaşyklary we borçnamalary” 2013-nji ýylyň Ýanwar aýynyň 1-ne başlaýan ýyllyk hasabat döwri gatnaşygynda hereket edýär.

Bank ýolbaşçylary, täze standartlary peýdalanmaga belli görkezijilere täsirini görkezmäge, maliýe hasapda görkezýän jikme-jik maglumatlary ýüze çykarar diyip çaklaýarlar.

Islendik borçnamany arassa üýtgemegi (aktiwa) pensiýa meýilnama bellenilen tölegleri, standarty täzeden seretmegi çalt tassyklamagy talap edýär. Şunlukda, işgärleriň eden işiniň bahasy we arassa çykdaýjy göteimi, girdeýji hasabynda we zyýanda görkezilýär.

Bank ýolbaşçylary HSBH 32 we HSMH buhgalter üýtgemeler peýdalanmak, geljekde maliýe borçnamalary we özara hasabyň maliýe aktiwe degişli goşmaça maglumatlary açmaga getirer diyip çaklaýarlar.

4. Täzeden kesgitleme

	2011-nji ýylyň 31 dekabryna taýýarlanan hasabat	Täzeden kesgitleme	Täzeden kesgitlemeden soň 2011-nji ýylyň 31 dekabryna
Jemi girdeýji hasabaty			
Göterim girdeýji	74,819	4,448	79,267
Göterim çykdaýjylary	(55,140)	(4,448)	(59,588)
Komissiýa we hyzmatlara alynýan girdeýjiler	25,788	(4,448)	21,340
Komssiýa we hyzmatlara tölenilen çykdaýjylar	(10,019)	4,448	(5,571)

MALIÝE ÝAGDAÝY BARADA HASABAT

AKTIWLER

ÝYLLYK HASABATY 2012

Müşderilere berlen karzlar	2,680,697	(45,121)	2,635,576
Döwlet maksatnamasy boýunça gurulan desgalar	-	63,898	63,898
Gaýry aktiwler	114,296	(110,346)	3,950
AKTIW JEMLERI	6,216,645	(91,569)	6,125,076
MAÝA WE BORÇNAMALAR			
BORÇNAMALAR:			
Gaýry çekilen serişdeler	2,379,911	(46,448)	2,333,463
Gaýry borçnamalar	53,766	(45,121)	8,645
Jemi borçnamalar	5,916,890	(91,569)	5,825,321
JEMI MAÝA WE BORÇNAMALAR	6,216,645	(91,569)	6,125,076

5. **SAP GÖTERIM GIRDEJISI**

	2011-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin	2012 -nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin
Göterim girdejileri :		
Amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe aktiwleriniň göterim girdejisi:		
- gymmaty peselmeklige sezewar bolmaýan maliýe aktiwleriniň göterim girdejisi	145,818	78,228
- gymmaty peselen maliýe aktiwleri boýunça göterim girdejisi	-	1,039
Jemi göterim girdejisi	145,818	79,267
Amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe aktiwleriniň göterim girdejisi, içine girýar:		
Müşderilere berlen karzlaryň göterim girdejileri	130,710	67,988
Banklardaky serişdeleriň göterim girdejileri	14,994	11,279
Bank tarapyndan üzülişmek möhletine çenli saklanylýan maýa goýumlaryň göterimi	114	-
Jemi amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe aktiwleriniň göterim girdejisi	145,818	79,267
Jemi göterim girdejisi	145,818	79,267
Göterim çykdajylary:		
Amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe borçnamalarynyň göterim çykdajysy	96,889	59,588
Jemi göterim çykdajysy	96,889	59,588
Amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe borçnamalarynyň göterim çykdajysy öz içine:		
Beýleki çekilen serişdeler boýunça göterim çykdajylary	93,843	55,778
Müşderileriň goýumlary boýunça göterim çykdajylary	3,044	3,733
Banklaryň serişdeleri boýunça göterim çykdajylary	2	77
Jemi amortizirlenen gymmatynda görkezilen maliýe borçnamalarynyň göterim çykdajylary	96,889	59,588
Göterim hasaplanylýan aktiwler boýunça gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlygyň döredilmegine çenli sap göterim girdejisi	48,929	19,679

6. **GYMMATYŇ PESELMEGINDEN ÄTIÝAÇLYKLAR**

Göterim hasaplanylýan amallar boýunça gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlyklarynyň hereketi baradaky maglumatlar, şu aşakdakylar ýaly görkezilen :

	Müşderilere berlen karzlar	Beýleki aktiwler
2010-njy ýylyň 31-nji dekabry	17,365	2,075
Ätiýaçlyklary dikeltme	(10,193)	(1,968)
Öň ölçülen aktiwleri dikeltme	10,604	-
2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	17,776	107
Ätiýaçlyklary dikeltme	-	(95)
Öň ölçülen aktiwleri dikeltme	-	95
2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	(17,776)	107

7. **DAŞARY ÝURT WALÝUTALARYNYŇ AMALLARY BOÝUNÇA SAP GIRDEJI**

Daşary yurt walýutalarynyň amallary boýunça sap girdeji şu aşakdaky ýaly görkezilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Söwda amallar, netto	12,291	12,976
Hümmet tapawutlylygy, netto	(369)	1,286
Daşary yurt walýutalarynyň amallary boýunça jemi sap girdeji	11,895	14,262

8. **HYZMATLAR HEM-DE ÝYGMYLAR BOÝUNÇA GIRDEJILER WE ÇYKDAJYLAR**

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Hyzmatlar we ýygymlar boýunça alnan girdejiler:		
Hasaplaşyk amallary	10,478	10,844
Kassa amallary	9,319	8,452
Plastik kartlar bilen amallar	2,291	2,002
Bank tarapyndan kepilnamalaryň berilmegi	189	5
Inkassasiýa amallary	76	3
Beýlekiler	71	34
Hyzmatlar we ýygymlar boýunça jemi girdeji	22,424	21,340

Hyzmatlar we ýygymlar boýunça çykdajylar:

Plastik kartlar bilen amallar	2,060	1,281
Hasaplaşyk amallar	1,042	4,277
Beýlekiler	421	13

Hyzmatlar we ýygymlar boýunça tölenen jemi çykdajylar **3,523** **5,571**

9. AMALLAR ÇYKDAJYLARY

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Iş haky	10,102	11,782
Esasy serişdeleriň we maddy däl aktiwleriň amortizasiýasy	1,977	1,744
Aragatnaşyk hyzmatlary	1,274	690
Salgytlar	1,086	860
Bitewi durmuşy taýdan salgytlar	770	759
Gorag gullugy	525	266
Esasy serişdelere tehnika taýdan hyzmat	438	381
Professional hyzmatlary	349	352
Goumlary ätiýaçlandyryş gaznasynyň tölegleri	226	194
Kanselýariýa harytlary	78	85
Konferensiýalary geçirmek üçin çykdajylar	-	80
Beýleki çykdajylar	575	1,143
Jemi amallar boýunça çykdajylar	17,400	18,336

10. GIRDEJI SALGYDY

Bank, Turkmenistanda iş alyp barmak bilen Türkmenistanyň salgyt kanunçylygynyň talaplaryna laýyklykda, salgyt gullugynyň hasap ýörediş maglumatlary esasynda häzirki döwür üçin salgyt boýunça hasaplamlary taýýarlaýar, bu hasaplamlar MHHÜ-den tapawutly bolup biler.

Birnäçe çykdajylaryň – salgyt salynmak maksady üçin, şeýle hem girdejisä salgyt salynmaýandygy göz önünde tutmak bilen Bankyň kesgitlenen durnukly salgyt tapawutlary emele gelýär.

Möhleti uzaldylan salgyt – maliýe hasabatlygy we salgyt salynmak üçin kesgitlenilýän pul serişdeleriniň jemi maksatly, hasaba alnan aktiwleriň we borçnamalaryň gymmatlarynyň arasyndaky wagtlaýyn aratapawudynyň sap salgyt täsirini görkezýär. 2011-njy we 2010-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda bar bolan wagtlaýyn aratapawutlar, esasan girdejileriň we çykdajylaryň dürli usully hasaplamlary, şeýle-de birnäçe aktiwleriň hasaba alnan gymmaty bilen bagly bolup durýar.

2011-njy we 2010-njy ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça wagtlaýyn aratapawutlaryň täsiri şu aşakdakylar ýaly görkezilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Aýrylýan wagtlaýyn aratapawutlar:		
Müşderilere berlen karzlar	52,925	82,211
Beýleki aktiwler	2,204	10,273
Esasy we maddy däl serişdeler	-	5,555
Jemi aýrylýan wagtlaýyn aratapawutlar	55,129	98,039
Beýleki borçnamalar	(21,218)	(31,254)

Jemi salgyt salynýan wagtlaýyn aratapawutlar	(21,218)	(31,254)
Möhletleri uzaldylan sap salgyt salynýan wagtlaýyn aratapawutlar	33,911	66,785
Kanun tarapyndan bellenen salgyt stawkasy möhleti uzaldylan sap salgyt borçnamasy	8,308	16,362
Makullanmadyk möhleti uzaldylan salgyt aktiwi (24.5%)	(7,888)	(8,814)
Sap möhleti uzaldylan salgyt aktiwi	420	7,548

2012-nji we 2011-njy ýyllaryň 31-nji dekabryň aýynyň ýagdaýyna bolan salgyt çykdajylaryň we buhgalterçilik girdejileriň arasyndaky gatnaşyklar, şu aşakdaky ýaly görkezilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin	2011-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin
Girdeji salgydyňa çenli girdeji	60.558	38,679
Bellenen stawkasyndan salgyt (24.5%-2011ý; 4.5%-2010ý.)	14.837	9,476
Makullanmadyk möhleti uzaldylan salgyt aktiwi üýtgemegi	(926)	8,814
Hemişelik aratapawut boýunça salgydyň täsiri:		
Salgyt salynmaýan başga girdeji	-	(5,677)
Hasaba degişli bolmadyk başga çykdajylar	(56)	(9,695)
Geçen ýylyň girdeji salgydynyň çykdajylaryny täzeden bahalandyrmak	6,263	-
Girdeji salgydy boýunça çykdajylar	20.118	2.918
Häzirki girdeji salgydy boýunça çykdajylar	12.990	7.579
Wagtlaýyn aratapawudyň emele gelmegi we üýtgemegi bilen bagly bolan möhleti uzaldylan salgyt boýunça çykdajylar	7.128	4.661
Girdeji salgydy boýunça çykdajylar	20.118	2.918
Möhleti uzaldylan girdeji salgydynyň aktiwi	2012-nji ýyl	2011-nji ýyl
Ýylyň başyna	7,548	2,887
Girdejide/ýitgide görkezilýän, ýylyň jemi boýunça girdeji salgyt aktiwiniň artmagy	(7,128)	4,661
Ýylyň ahyryna	420	7,548

11. TÜRKMENISTANYŇ MERKEZI BANKYNDAKY PUL SERIŞDELERI WE HASAPLARY

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Nagt serişdeleri	14,147	11,497
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky hasaplarynda galyndylar	180,858	240,376
Jemi Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplary	195,005	251,873

Pul serişdeleriniň hereketi baradaky hasabatda görkezilen pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri şu aşadakylyry öz içine alýar:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	195,005	251,873
Ilkinji üzülüşmek möhletli (90 güne çnlı)bolan banklardaky serişdeler	5,726.555	3,096,154
	5.921.560	3,348,027
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky serişdeler, hökmany ätiýaçlyk pul serişdeleriniň jemini aýyrmak bilen	(16,447)	(11,744)
Jemi pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	5.905.113	3,336,283

12. BANKLARDAKY SERIŞDELER

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Beýleki banklardaky gyssagly depozitler	3,406,448	1,907,713
Beýleki banklaryň aragatnaşyk hasaplary	2,544,297	1,219,126
Jemi banklardaky serişdelriň:	5,950,745	3,126,839

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça banklardaky serişdeleriň hasabyna goşulan, hasaplanan göterimeler 194,190 müň manat we 30,056 manada degişlilikde deň boldy.

2011-2010 nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça Bankyň 7-9 banklardan algylary bardy, bu bolsa Bankyň maýasyny 10% atrdyrýar.

13. MÜŞDERILERE BERLEN KARZLAR

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Müşderilere berlen karzlar	2, 958,219	2,653,352
Gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlygyny aýyrmak şerti bilen	(17.776)	(17,776)
Jemi müşderilere berlen karzlar	2,940.443	2,635,576

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanýan ýyl üçin, müşderilere berlen karzlaryň gymmatynyň peselmägindäki ätiýaçlyklaryň hereketi baradaky maglumatlar 5-nji Bellikde beýan edilýär.

Müşderilere berlen karzlaryň düzümine, ýygnaýan göterim girdejileri girýär, bu bolsa öz gezeginde 2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça 18,023 müň manat we 17,986 müň manada, degişilikde deň boldy.

Aşakda görkezilýän görkezijilerde, müşderilere berlen karzyň, häzirki gymmatynyň seljerilmegi görkezilýär, ýagny karz babatynda üpjünçiligiň adalatly gymmaty däl-de, alnan üpjünçilik kesişmesinde beýan edilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Döwlet kepilnamalary bilen üpjün edilen karzlar	2,590,060	2,391,657
Korporatiw kepilnamalary bilen üpjün edilen karzlar	357,159	230,016
Gozganmaýan girew bilen üpjün edilen karzlar	10,924	828
Pul serişdeleri bilen üpjün edilen karzlar	-	84
Üpjün edilmedik karzlar	-	938
Beýleki karzlar	76	29,829
	2,958,219	2,653,352
Gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlygyny aýyrmak şerti bilen	(17,776)	(17,776)
Jemi müşderilere berlan karzlar	2,940,443	2,635,576

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Ykdysadyýetiň pugdaklary boýunça seljermek:		
Himiýa senagaty	1,319,162	1,104,038
Nebit we gaz	628,051	646,294
Ulag	542,699	470,294
Aragatnaşyk ulgamy	336,891	281,679
Dokma senagaty	62,053	91,054
Syňahatçylyk we sport		
Şahsy taraplar	12,526	-
	5,438	3,150
	-	16,427
Başgalar	51,399	40,416
	2,958,219	2,653,352
Gymmatyň peselmeginiň ätiýaçlygyny aýyrmak şerti bilen	(17,776)	(17,776)
Jemi müşderilere berlen karzlar	2,940.443	2,635,576

14. ESASY SERIŞDELER, ENJAMLAR WE MADDY DÄL AKTIWLER

	Binalar we ýer meýdanlary	Mebeller we enjamlar	Ulag serişdeler	Maddy дәl aktiwler	Ornaşdyrylýan maddy дәl	Jemi
aktiwler						
Ilkinji gymmaty						
2010-njy ýylyň 31-dekabry	28,829	13,302	573	2,750	-	45,454
Gelen zatlar	-	1,061	793	73	-	1,927
Gykyp gitmeler	-	(2)	(75)	-	-	(77)
2011-nji ýylyň 31-dekabry	28,829	14,361	1,291	2,823	-	47,304
Gelen zatlar	210	700	198	76	3,540	5,224
Gykyp gitmeler	(121)	(231)	(10)	-	-	(362)
Täzeden nyrh kesme	(66) 26,481	- 12,193	- 3	- -	- -	- 39,047
2012-nji ýylyň 31-dekabry	55,333	27,023	1,852	3,399	3,540	91,147
Ýygnalan amortizasiýa						
2010-njy ýylyň 31-nji dekabry	(1,816)	(7,894)	(401)	(2,183)	-	(12,294)
Ýyl üçin hasaplanan	(311)	(1,060)	(251)	(122)	-	(1,744)
Çykyp gitmelerde aýrylan	-	1	74	-	-	75
2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	(2,127)	(8,953)	(578)	(2,305)	-	(13,963)
Ýyl üçin hasaplanan	(573)	(1,179)	(67)	(158)	-	(1,977)
Çykyp gitmelerde aýrylan	121	160	10	-	-	291
Döwlet maksatnamasy boýunça gurulan desgalar geçirmek	25	-	-	-	-	-
Täzeden nyrh kesmek	4,587	(8,119)	(362)	-	-	(13,068)
2012-njy ýylyň 31-nji dekabry	(7,141)	(18,091)	(997)	(2,463)	-	(28,692)
Sap balans gymmaty						
2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	48,192	8,932	855	936	3,540	62,455

2011-njy ýylyň 31- nji dekabry 26,702 5,408 713518 - 33,341

Maddy däl aktiwler, esasan programma üpjünçiliginden ybarat.

15. HÖKÜMET MAKSATNAMASY BOÝUNÇA GURULAN DESGALAR

Hökümet maksatnamasy boýunça gurulan desgalar indiki görnüşde görkezilýär:

	2012-nji ýyl	2011-nji ýyl
Başdaky nyrh		
1-nji Ýanwara	63,898	73,367
Girdeýjiler	26,133	39,184
Zyýan	(27,551)	(48,653)
Esasy serişdelerden reklassifikasiýa	66	-
Täzeden nyrh kesmek	176	-
31-nji dekabra	62,722	63898
Ýygnalan amortizasiýa		
1-nji Ýanwara	-	-
çykdaýjy hasap üçin amortizasiýa tutumlar	(41)	-
Kärendeçilere yzyna gaýtaryp berilmeler	(41)	-
Esasy serişdelerden reklassifikasiýa	(25)	-
Täzeden nyrh kesmek	(68)	-
31-nji Dekabra	(175)	-
Arassa balans nyryhy	62,547	63,898

16. BEÝLEKI AKTIWLER

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Hasaplanan ýygym	4,218	-
Jemi beýleki maliýe aktiwler	4,218	-
Beýleki maliýe däl aktiwler:		
Öňünden tölenen çykdaýjylar	4,442	718
Haryt-maddy ätiýaçlygy	2,886	1,621
Beýlekiler	817	1,718
Less: provision for impairment losses on other operations	(107)	(107)
Jemi beýleki maliýe däl aktiwler	8,038	3,950
Jemi beýleki aktiwler	12,256	3,950

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça döwlet maksatnamalaryň çäklerinde bina edilen jaýlar, öz içine söwda merkezlerini we ýaşayş binalaryny alýar. Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanan

Aşgabadyň binagärçilik keşbini ösdürmek boýunça umumy maksatnamasyna laýyklykda, Bank döwlet edarasy bolmak bilen, durmuşy taýdan obýektleri gurmaga borçlanýar.

17. **BANKLARYŇ SERIŞDELERI**

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Beýleki banklaryň aragatnaşyk hasaplary	104,442	30,309
bankyň gyssagly goýumy webeýleki maliýegirizmeler	808	-
Jemi banklaryň serişdeleri	105,250	30,309

18. **MÜŞDERILERIŇ HASAPLARY**

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Talap edilýänçä depozitler	5,800,384	3,402,837
Möhletli depozitler	378,876	50,067
Jemi müşderileriň serişdeleri	6,179,260	3,452,904

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, umumy möçberi 293,968 müň manat we 12,256 müň manatdan, degişlilikde seredilmeli, ybarat bolan müşderileriň serişdeleri, Bankyň goýberen akkreditiwlere boýunça üpjünçilik, şeýle-de şertleýin borçnamalara degişli bolup durýan beýleki amallar gatanaşygynda üpjünçilik hökmünde Bank tarapyndan peýdalanyldy.

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, umumy möçberi nol müň manat we 16,206 müň manatdan, degişlilikde seredilmeli, ybarat bolan müşderileriň serişdeleri, Bank tarapyndan goýberilen akkreditiwlere boýunça üpjünçilik hökmünde peýdalanyldy.

	2012-nji ýyl 31-nji dekabry	2011-nji ýyl 31-nji dekabry
Nebit we gaz	5,709,894	3,032,714
Ulag we Aragatnaşyk	196,290	68,269
Gurluşyk	64,545	27,813
Şahsy taraplar	50,070	64,960
Maliýe pudagy	44,211	65,949
Bölekleyin täjirçilik	40,009	39,659
Ätiýaçlandyrmak	13,439	5,943
Senagat	11,829	9,882
Hökümet	5,304	54,246
Myhmanhanalar täjirçiligi	4,873	27,210
Saglygy gorayyş	3,850	20,192
Syýahatçylyk we sport	226	485
Sungat	92	203
Oba hojalygy	74	5,867
Energiýa	-	3
Beýlekiler	34,554	29,509

Jemi müşderileriň serişdeleri

6,179,260

3,452,904

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, müşderileriň serişdelerine goşulan, hasaplanan göterim çykdajylary, degişlilikde seredilmeli, umumy möçberi 20 müň manat we 19 müň manatdan ybarat boldy.

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, umumy möçberi 5,248,365 müň manat we 2,825,518 müň manta (89% we 82% müşderileriň serişdeleriniň umumy jeminden) ybarat boldy.

19. BEÝLEKI ÇEKILEN SERIŞDELER

	Emele gelen % stawkasy	berilen we uzülmeli senesi	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
“Eksimbank”, Hytaý	2.50%-3.00% EURIBOR	17/12/2001- 21/03/2030	943,210	862,389
Deutsche Bank AG	+1.20%	01/11/2002- 15/09/2015	146,499	192,136
Halkara Hyzmatdaşlyk boýunça Ýaponiýanyň Banky	3.91%	19/03/2010- 15/05/2022	1,319,161	1,100,965
Ýaponiýanyň Halkara Hyzmatdaşlyk Agentligi	2.30%-2.70%	24/12/1997- 20/12/2027	108,344	128,561
Beýlekiler			47,852	49,412
Jemi beýleki çekilen serişdeler			2,565,066	2,333,463

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, iki tarapyň ylalaşyklarynyň şertlerine görä, Bank beýleki çekilen serişdeler babatynda maliýe borçnamalary ýerine ýetirmäge borçlanmaýar.

20. BEÝLEKI BORÇNAMALAR

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Beýleki maliýe borçnamalar:		
Beýleki borçnamalar	3,486	8,645
Jemi beýleki maliýe borçnamalar	3,486	8,645
Beýleki maliýe däl borçnamalar:		
Öňünden tölenen girdeji	6,820	-
Jemi beýleki maliýe däl borçnamalar	6,820	-
Jemi beýleki borçnamalar	10,306	8,645

21. ESASYLYK MAÝA

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň ýeke-täk paýdary Türkmenistanyň Hökümeti bolup durýar. Her ýyl esasy maýanyň möçberi Baýlyklar Geňeşiniň görkezmesi laýyklykda peýdanyň paýlanylyşy hasabyndan köpeliýär. 2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça esasy maýanyň möçberi 143,653 müň manat we 119,978 müň manada degişlilikde deň boldy, we esasy maýa peýdanyň paýlanylyşyň möçberi 23,675 müň manat we 20,998 müň manada degişlilikde deň boldy.

22. ŞERTLEÝIN MALIÝE BORÇNAMALAR

Özüniň alyp barýan işiniň çöginde, müşderileriň isleglerini kanagatlandyrmak üçin Bank balansdan daşgary töwekgelçilikli maliýe gurallaryny peýdalanýar. Agzalan gurallar, dürli-dürli derejeli karz töwekgelçiliklerini özünde jemleýär hem-de maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda görkezilmeyär.

Bank, balansda hasaba alýan amallar gatnaşygyndaky ýaly, şertleýin borçnamalar gatnaşygynda hem şol bir karz syýasatyny ulanýar.

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça, şertleýin maliýe borçnamalar şu aşakdakylar ýaly görkezilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry	2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
Şertleýin borçnamalar we karzlar boýunça borçnamalar:		
Hasaplaşyk amallaryna degişli bolup durýan akkreditiwler	295,906	641,732
Karzlar we peýdalanylmaýdyk karz ugurlary boýunça borçnamalar	356,708	557,372
Goýberilen kepilnamalar	-	532
Jemi şertleýin borçnamalar we karzlar boýunça borçnamalar	652,614	1,199,636

Möçberiniň çägi esasynda açyk karz ugry boýunça müşderilere karzlary bermek baradaky çözügi, müşderiniň karz üçin ýüzlenen her-bir nabatynda we karz alyjynyň maliýe ýagdaýyna, karz syýasatyna we birnäçe faktorlara esaslanyp Bank tarapyndan kabul edilýär.

Bankyň 2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýlary boýunça düýpli maýa borçnamalary ýokdur.

Bankyň 2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýlaryna görä, amallar kärendesi boýunça borçnamalary ýokdur.

Kazyýet talap arzasy

Wagtal-wagtal Bankyň alyp barýan gündelik işleriniň dowamynda müşderiler we kontragentler Banka bolan şikayatlaryny görkezýärler. Bankyň ýalbaşçysy, bildirilen şikayatlaryň çözülmegi netijesinde, Bankyň düýpli ýitgileri çekmejekdigini bildirýär, hem-de maliýe hasabatlygynda bular üçin ätiýaçlyklar döredilmedi.

Salgyt salmak

Türkmenistanyň täjirçilik, hususan-da, salgyt kanunçylygynda bar bolan birnäçe düşündiriş berýän düzgünnamalaryň, şeýle hem salgyt gullugynyň – edaranyň işiniň meseleleri boýunça esassyz kararlary çykarmak tejribesiniň barlygy sebäpli, çünki, eger-de, ýolbaşçy tarapyndan Bankyň alyp barýan işiniň haýsydyr-bir belli hereketi kanunçylyga esaslanyp düşündiriş berilen ýagdaýynda, bu hereketler salgyt edarasynyň garsy çykmagyna getirer, bu bolsa öz gezeginde goşmaça salgytlaryň, jerimeleriň we puşmany jerimeleriň hasaplanylmagyna getirip biler.

Munuň ýaly kesgitsizlik, hususan-da maliýe gurallarynyň, gymmatyň peselemeginiň ýitgileri üçin ätiýaçlygyň emele gelmeginiň derejesiniň bahalandyrylmagyna we geleşikler boýunça san görkezijileri babatyndaky bazar derejesiniň kesgitlenilmegine degişli bolup durýar. Şeýle hem munuň özi, salgyt edarasy tarapyndan şu teswirleme getirip biler, ýagny, karza deňelýänler, karzlar we bergidarlyk boýunça bolup biljek ýitgileriň ätiýaçlyklaryny emele getirmek we dikeltmek babatyndaky emele gelen wagtaýyn salgyt aratapawudyny, salgyt salmaklygyň bazasyny peseltmek bilen

teswirlap bilerler.

Bankyň ýolbaşçysy ähli salgyt hasaplamaŇ ýerine ýetirilendigine, şol bir wagtda-da, maliýe hasabatlygynda haýsydyr-bir ätiýaçlyklaryň hasaplanylmandygyna ynanýar.

23. BAGLY TARAPLAR BILEN AMALLAR

Bagly taraplar ýa-da bagly taraplar bilen amallar BHHÜ-niň 24 belgisindäki “Bagly taraplar baradaky maglumatlary açyp görkezme” kesgitlenen maglumatlar esasynda, aşakda görkezilýär.

Bolup biljek her-bir degişli taraplara seredilende, esasy üns – diňe bir olaryň hukuk görmüşine çekilmän, eýsem, gatnaşyklaryň mazmunyna hem çekilýändir.

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry		2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	
	Bagly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna laýyklykda kategoriýasy boýunça jemi	Bagly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna laýyklykda kategoriýasy boýunça jemi
Aktivler				
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky serişdeler	180,858	195,005	240,376	251,873
Müşderilere berlen karzlar	2,985,096	2,958,219	2,616,220	2,653,352
- beýleki bagly taraplar	2,84,993		2,616,085	
- esasy dolandyryş işgärleri	103		135	
gymmatyň peselmeginden ýitgiler üçin ätiýaçlygyň döredilmegine	(17,776)	(17,776)	(17,776)	(17,776)
- beýleki bagly taraplar	(17,776)		(17,776)	
Borçnamalar				
Bankyň serişdeler	27,827	105,250	11,509	30,309
- beýleki bagly taraplar	27,827		11,509	
Müşderileriň hasaplary	5,151,097	6,179,260	3,079,288	3,452,904
- beýleki bagly taraplar	5,150,506		3,079,080	
- esasy dolandyryş işgärleri	591		208	

Dörediji edaranyň başlyklaryny we ýolbaşçylar toparynyň beýleki agzalaryny sylaglamk, şu aşakdaky ýaly görkezilýär:

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry

2011-nji ýylyň 31-nji dekabry

ÝYLlyK HASABATY 2012

	Bagly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna laýyklykda kategoriýasy boýunça jemi	Bagly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna laýyklykda kategoriýasy boýunça jemi
Esasy dolandyryş işgärlerini sylaglamak:				
- Işgärleriň gysga möhletli sylaglary	440	10,102	363	11,782

2012-nji we 2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça ýyllyk girdeji baradaky hasabatynda, bagly taraplar bilen amallar boýunça ýüze çykan şu aşakdaky pul serişdeleriniň jemi görkezilýär:

	2012-nji ýylyň 31-nji dekabry		2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	
	Bagly taraplar bilen amallar laýyklykda	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna laýyklykda kategoriýasy boýunça jemi	Bagly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlygyň maddalaryna kategoriýasy boýunça jemi
Göterim girdejileri	123,850	145,818	66,482	79,267
- beýleki bagly taraplar	123,841		66,477	
- Esasy dolandyryş işgärleri	9		5	
Göterim çykdaýlary	33	96,889	27	59,588
- Esasy dolandyryş işgärleri	33		27	
Hyzmatlardan we ýygymlardan alnan girdejiler	8,057	22,424	1,518	21.340
- beýleki bagly taraplar	8,057		1,518	

24. MALIÝE GURALLARYNYŇ ADALATLY GYMMATY

Adalatly gymmat – şeýle geleşiklerden oňat habardar bolup, ýerine ýetirmäge isleg bildirýänleriň arasynda geleşikleriň amala aşyrylan ýagdaýynda maliýe gurallaryny edinip boljak gymmaty hökmünde kesgitlenilýär. Görkezilen bahalarda, Bankyň bar bolan şol ýa-da başga maliýe gurallaryny hakykatda durmuşa geçirmeklikden alyp bilejk pul serişdesiniň jemi görkezilmän hem biler.

2012-nji we 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna adalatly gymmaty boýunça müşderilere berlen karzlaryň balans gymmaty, degişlilikde seredilmeli, 2,958,219 müň manat we 2,635,576 müň manat, müşderileriň hasaplarynyň balans gymmaty, degişlilikde seredilmeli, 6,179,260 müň manat we 3,452,904 müň manat, gaýry çekilen serişdeleriň balans gymmaty, degişlilikde seredilmeli, 2,565,066 müň manat we 2,333,463 müň manat bolup, olar, ynamly bahalandyrylyp bilinmez. Bu maliýe gurallarynyň adalatly bahasy baradaky maglumat aýan edilmeyär, sebäbi Türkmenistanyň bazary işjeň däl, şeýlelik-de, olaryň adalatly gymmatyna baha bermek mümkin däl.

Satuwa degişli bolan maýa goýumlar, işjeň ikinji bazaryň ýoklugy sebäpli özüne düşýän gymmaty boýunça görkezilýär.

26. MAÝANY DOLANDYRMAK

Türkmenistanyň kanunçylygynyň talaplaryna laýyklykda, Bank, kesgitlenen maýanyň iň az derejedäki ýeterligini ýerine ýetirmelidir. Bu talaplar, öz içine aşakda beýan edilýän, töwekgelçilikleriň bahalandyrmasyňy hasaplaýan maýanyň birinji derejesini we maýanyň ikinji derejesini alýar.

Bahalandyrmalar	Ýagdaýlary beýan etmek
0%	TMB pul serişdeler we galyndylar
0%	Döwletiň borçnama gymmat bahaly kagyzy we YHÖG ýurtlarynyň borçnamagymmat bahaly kagyzy
0%	Hökümet tarapyndan kepillikler ýada gyzyl bilen üpjün edilen karzlar
20%	YHÖG ýurtlarynyň bank agzalaryndaky serişdeler we YHÖG ýurtlarynyň Bank agzalarynyň kepillikleri bilen üpjün edilen aktiwler
20%	1 ýyla çenli banklardaky serişdeler
20%	ýerrli edaralaryň borçnama gymmat bahaly kagyzy
20%	ýerrli edaralaryň borçnama gymmat bahaly kagyzyňa berilen karzlar
20%	Hökümetiň karary netijesinde möhleti uzaldylan karzlar
50%	Ipoteka karzy
100%	Müşderilere berlen karzlar
100%	Beýleki aktiwler

2012-2011-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça Bank, Türkmenistanyň Merkezi Banky tarapyndan kesgitlenen ähli talaplara laýyk geldi.

27. TÖWEGELÇILIGI DOLANDYRMAK SYÝASATY

Töwekgelçiligi dolandyrmak bank işiniň esasynda bolmak bilen, Bankyň amallar işiniň möhüm bölegi bolup durýar.

- Karz töwekgelçiligi;
- Likwidlilik töwekgelçiligi; we
- Bazar töwekgelçiligi.

Töwekgelçilikleri dolandyrmak syýasatynyň täsiriligini we işjeňligini üpjün etmek üçin, Bank töwekgelçilikleri dolandyrmaklygyň esasy ýörelgelerini kesgitledi, munuň esasy maksady, Banky bar bolan töwekgelçiliklerden goramak we meýilleşdiren görkezijilerine ýetmeklige ýardam bermekden ybarat.

Karz töwekgelçiligi

Bank karz töwekgelçiligine sezawar bolýar, ýagny, karz töwekgelçiligi, munuň özi maliýe guralynyň bir tarapyňyň öz borçnamalaryny ýerine ýetirip bilmän, beýleki bir tarapy maliýe ýitgisine sezewar edip biljek töwekgelçilikdir .

Karz töwekgelçiligi ni äşgär etmek, bahalandyrmak we gözegçiligi saklamak, töwekgelçilikleri dolandyryan iş dolandyryjy, Karz topary, Müdiriýet, Baýlyklar geňeşi tarapyndan amala aşyrylýar. Arza, karz topary tarapyndan makullanmagyndan öňürti, karz işleri (karz alyy üçin bellen çäklendirmeler ýa-da karz ylalaşygyňa goşmaçalar we ş.m.) boýunça ähli teklip bankyň töwekgelçiligi dolandyryan iş dolandyryjysy tarapyndan seredilýär we tassyklanylýar. Gündelik töwekgelçiligi dolandyryşy karz müdirliğiniň başlygy tarapyndan amala aşyrylýar.

Kadalaşdyryjy edaralaryň kadalaşdyryjy namalaryna laýyklykda Bank karz töwekgelçiligini bir karz alyja ýa-da karz alyjy bilen bagly toparlara gatnaşykda töwekgelçiligiň möçberine goýlan çäklendirmäni synlamak arkaly dolandyryar. Bellen çäklendirme bilen deňeşdirmek arkaly, wagtal-wagtal töwekgelçiligiň hakyky möçberiniň gözegçiligi ýerine ýetirilýär.

Karzy uzaltmak boýunça borçnama, munuň özi – karzlar, kepillenmalar ýa-da akkreditiwler görnüşindäki karz ugurlarynyň peýdalanylmandyk bölegini aňladýar. Balansdan daşgary maliýe gurallary boýunça karz

töwekgelçiligi, kontragentiň şertnamalaýyn şertleri we düzgünleri ýerine ýetirip bilmemezligi bilen bagly bolan ýitgileriň mümkinçiligi hökmünde kesgitlenilýär. Karzy uzaltmaklygyň borçnamalary boýunça karz töwekgelçilikleri babatynda, Bank, karzyň peýdalanylmandyk bölegi ýa-da karz ylalşygyna görä, wagtyndan öň karzyň üzülişmegi üçin belleniýän pajalary hem-de ýygymalary bellemek ýoly bilen, ýokarda agzalan töwekgelçilik peseldilýändir.

Karz töwekgelçiligiň ýokary derejesi

Bankyň karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi belli aktiwler we umumy bazar töwekgelçiliklerine degişli bolup durýan şahsy töwekgelçiliklere baglylykda ep-esli üýtgäp durýar.

Indiki çetwelde balansdaky we balansdan daşgary maliýe aktiwleri boýunça karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi görkezilýär. Balans hasaplarynda görkezilýän maliýe aktiwleri üçin karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi – aktiwleri, borçnamalary we üpjünçilikleri hasaba alnadygyny hasaplamazdan, şu aktiwleriň balans gymmatyna deňdir. Maliýe kepilnamalary we balansdan daşgary beýleki aktiwler üçin karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi, kepilnamalar boýunça tölegiň tölenilmeginiň zerurlygy ýüze çykan halatynda tölegiň tölenilmegine ýa-da açyk karz ugurlarynyň çäginde kazy yzyna gaýtarylyp berilmegine düşünilýär.

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

	Karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi	Hasaba alnan jem	Hasaba alnandan soňraky karz töwekgelçiliginiň sap möçberi	Üpjün edilen aktiwleriň jemi	Hasaba alnan we hasaplanan üpjünçilikden soň karz töwekgelçiliginiň sap möçberi
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	195,005	-	195,005	-	195,005
Banklardaky serişdeler	5,950,745	-	5,950,745	-	5,950,745
Müşderilere berlen karzlar	2,940,443	-	2,940,443	2,940,443	-
Satluwa degişli bolan maýa goýumlar	2,293	-	2,293	-	2,293
Beýleki maliýe aktiwler	4,218	-	4,218	-	4,218

2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

	Karz töwekgelçiliginiň ýokary derejesi	Hasaba alnan jem	Hasaba alnandan soňraky karz töwekgelçiliginiň sap möçberi	Üpjün edilen aktiwleriň jemi	Hasaba alnan we hasaplanan üpjünçilikden soň karz töwekgelçiliginiň sap möçberi
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	251,873	-	251,873	-	251,873
Banklardaky serişdeler	3,126,839	-	3,126,839	-	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	2,635,576	-	2,635,576	2,634,638	938
Satluwa degişli bolan maýa goýumlar	2,051	-	2,051	-	2,051

gulluklary, Standart & Poors gullugy ýaly, tarapyndan berilen reýtingine görä bahalandyrylýar. Iň ýokary bolup biljek reýting AAA reýtingi. Maliýe aktiwleriniň maýa goýum derejesi AAA-dan BBB-e reýtingine çenli deň bolup biler. Reýtingi BBB-den pes bolan maliýe aktiwleri spekulýatiw derejä deň bolýar.

Aşakda, bankyň maliýe aktiwleriniň karz reýtingi boýunça düzümi görkezilen:

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

AA	A	BBB	<BBB	Bahalan- dyrylmadyk	Jemi 2012-nji 31-nji dekabry
----	---	-----	------	------------------------	---------------------------------

						ýagdaýyna	
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	-	-	-	-	195,005	195,005	
Banklardaky serişdeler	684,720	1,134,448	4,100,819	88	30,670	5,950,745	
Müşderilere berlen karzlar	-	-	-	-	2,940.443	2,940.443	
Satuwa degişli bolan maýa goýumlar	-	-	-	-	2,293	2,293	
Beýleki maliýe aktiwler					4.218	4.218	

2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

	AA	A	BBB	<BBB	Bahalan-dyrylmadyk	Jemi 2010-njy 31-nji dekabry ýagdaýyna
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	-	-	-	-	251,873	251,873
Banklardaky serişdeler	869,250	1,493,922	749,429	32	14,206	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	-	-	-	-	2,635,576	2,635,576
Satuwa degişli bolan maýa goýumlar	-	-	-	-	2,051	2,051

Reýting nusgasy

Korporatiw karz alyjylyk boýunça karz töwekgelçiligine baha bermek üçin Bank halkara reýting agentlikleriniň peýdalanýan ýörelgelerine we usulýetlerine esaslandyrylan içerki reýting nusgasyny peýdalanýar. Korporatiw müşderiniň reýtingi onuň maliýe görkezijileriniň seljermesi, onuň hereket edýän pudagynyň we bazarynyň seljermesi esasynda emele getirilýär. Reýting nusgasy şeýle hem hil ölçeglerini, menežment we bazarda kompaniýanyň paýy hökmünde ýaly hil ölçeglerini göz önünde tutýar.

Içerki reýting nusgasyny peýdalanmak korporatiw müşderileriň seljermesine çemeleşiji standartlaşdyrmaga kömek edýär we halkara reýting agentliginden reýtinge eýe bolmadyk karz alyjynyň karza ukyplylygynyň mukdar bahasynyň üpjün edýär. Nusga şeýle hem ýerli bazarlaryň aýratynlyklaryny göz önünde tutmaga mümkinçilik berýär. Içerki reýting nusgasynyň hili onuň netijeliligine we ynamlylygyna baha bermegiň esasynda hemişelik esasyda barlanylýar. kemçilik ýüze çykarylan halatynda Bank nusgany modifikasiýalaşdyrýar.

Skoring

Skoring özünde täze, şeýle hem bar bolan müşderiler babatynda geljekki tölege ukyplylygyna san bahasyny bermek üçin Bank tarapyndan peýdalanylýan hasabat nusgasyny jemleýär. Skoring nusgalary adaty fiziki taraplar we kiçi biznesiň müşderileri boýunça karz töwekgelçiliklerine baha bermek üçin ulanylýar.

Skoring üçin başlangyç ölçegler bolup müşderiler boýunça sosial-demografiki w maliýe görkezijileri, Bankyň müşderisi hökmünde karz alyjynyň özüni alyp baryşyny beýan edýän maglumatlar, şeýle hem karz býurosy ýaly daşarky çeşmeleriň maglumatlary hyzmat edýärler. Bellenilen başlangyç ölçegler bilen skoring peýdalanylýan halatynda belli bir san ähmiýetleri berilýär, olaryň möçberi karz alyjynyň içerki karz skoring baly (reýtingi) bolup durýar. Berilen skoring ball karz alyjynyň kabul edilýän barşyny standartlaşdyrmaga we awtomatlaşdyrmaga, şeýle hem Bankyň amal çykdajylaryny we amal töwekgelçiliklerini kemeltmäge mümkinçilik berýär. skoring dolandyryş çözümleri üçin hem peýdalanylýar, sebäbi ol karzlaşdyrylan bölümleriň girdejisini we ýitgisini çaklamaga kömek edýär, skoring nusgalaryň hili olaryň netijeliligine we ynamlylygyna predmete baha bermegiň halkara ölçeglerine laýyklykda hemişelik esasyda barlanylýar.

Bank aýry-áýry ssudalary we kiçi biznese berlen ssudalary kesgitlemek üçin içerki reýting we skoring nusgalary peýdalanýar, bu nusgalar hem halkara reýting agentliginiň ulanýanlaryndan tapawutlylykda reýtingleriň we ballaryň dürli şkalalaryny peýdalanýar. Skoringiň nusgalary belli bir önümler üçin uýgunlaşdyrylandyr we ssudanyň «ömrüniň» dowamynyň dürli tapgyrlarynda ulanylýar.

Bank ulgamynyň guramalary tutuşlygyna müşderilere berilýän ssudalar we bankara depozitler babatynda ýüze çykýan karz töwekgelçiligine sezewar edilýär. müşderilere berlen ssudalar babatynda Bankyň karz töwekgelçiligi Türkmenistanda jemlenendir. Töwekgelçiligi dolandyrmak boýunça Bank tarapyndan tassyklanylýan syýasata laýyklykda karzlar we karza ukyplylyk boýunça limitleri üpjün etmek maksady bilen karz töwekgelçiliginiň derejesi hemişelik monitoringine sezewar edilýär.

Indiki tablisada möhleti geçen aktiwleriň we bahasy pese düşen bolup durýan aktiwleriň balans bahasy görkezilýär, olar şeýle hem möhleti geçen bergiligiň ýüze çykmagynyň wagty boýunça hem klassifisirlenilýär.

Bank ulgamy müşderilere berýän karzlary we bankara goýumlary boýunça köp halatlarda karz töwekgelçiligine sezewar

bolýar. Bankyň müşderilere berilýän karzlary babatyndaky karz töwekgelçiligi Türkmenistanda sazlaşykly alnyp barylýar. Karzyň çäklerini we bankyň töwekgelçiligi dolandyryş syýasatynda kesgitlenen karza ukyplylyk ýörelgeleriniň bozulmazlygyny üpjün etmek maksady bilen töwekgelçilige zygyderli gözegçilik edilýär.

Aşakdaky jetwelde hümmetsizlenen aktiwler we wagt taýdan emele gelmegi boýunça möhleti geçen bergi hökünde klassifisirlenýän, gymmaty peselmedik aktiwleriň balans gymmaty görkezilen:

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

Möhleti geçen, ýöne gymmaty peselmedik maliýe aktiwleri

	Häzirki gymmaty peselmedik aktiwler dekabryna	3 aýa çenli	3-6 aýa çenli	6 aýdan 1 ýyla çenli	1 ýyldan köp	Gymmaty peselen maliýe aktiwi	Jemi 2012-nji ýylyň 31-nji
Türkmenistanyň Merkezi Bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	195,005	-	-	-	-	-	195,005
Banklardaky serişdeler	5,950,745	-	-	-	-	-	5,950,745
Müşderilere berlen karzlar	2,882,349	-	-	-	-	58,094	2,940,443
Satuwa degişli bolan maýa goýumlar	2,293	-	-	-	-	-	2,293
Beýleki maliýe aktiwler	4,218	-	-	-	-	4,218	

2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna:

Möhleti geçen, ýöne gymmaty peselmedik maliýe aktiwleri

	Häzirki gymmaty peselmedik aktiwler dekabryna	3 aýa çenli	3-6 aýa çenli	6 aýdan 1 ýyla çenli	1 ýyldan köp	Gymmaty peselen maliýe aktiwi	Jemi 2011-nji ýylyň 31-nji
Türkmenistanyň Merkezi Bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar	251,873	-	-	-	-	-	251,873
Banklardaky serişdeler	3,126,839	-	-	-	-	-	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	2,558,805	-	-	-	-	76,771	2,635,576
Satuwa degişli bolan maýa goýumlar	2,051	-	-	-	-	-	2,051

Geografiki baýlyklar

Bankyň maliýe aktiwleri, esasan hem Türkmenistanyň çäklerinde ýerleşdirilen. Aktiwleriň kesgitlenen bölegi beýleki döwletleriň territoriýalarynda ýerleşdirilen. Bank, özüniň aktiwleriniň ýerleşen ähli ýurtlarynyň kanunçylygynyň normalaryna üýtgemegi bilen bagly bolan töwekgelçilikler babatynda gözegçiligi alyp barýar we onuň Banka ýetirip biljek täsirini bahlandyryar. Hususan-da, Bank halkara reýting gulluklary tarapyndan bahalandyrylan karz töwekgelçiliklerine gözegçilik edýär. Töwekgelçiligi dolandyryjy, Bankyň töwekgelçilik işine oňaýsyz täsir edip biljek ýagdaýlaryň önüni almak maksady bilen, halkara köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde habar berilýän maliýe we syýasy täzeliklerine hemişelik esasyda zygyderli gözegçilik edýär. Şeýle nukdaý nazar, Banka öz serişdelerini ýerleşdiren ýurtlaryndaky maýa goýum ýagdaýynyň üýtgemeginde ýüze çykyp biljek ýitgileri az derejä ýetirmäge ýardam eder.

Aktiwleriň we borçnamalaryň geografiki bölünişi şeýle ýagdaýda görkezilen:

ÝYLLYK HASABATY 2012

	Türkmenistan	YHÖG-na degişli däl ýurtlar	YHÖG ýurtlary	Jemi 2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna
MALIÝE AKTIWLERI				
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri	195,005	-	-	195,005
Banklardaky serişdeler	30,652	1,325 5,918,768	5,950,745	
Müşderilere berlen karzlar	2,940,443	-	-	2,940,443
Satuwa degişli maýa goýumlar	2,293	-	-	2,293
Beýleki maliýe aktiwler	4,158		60	4,218
MALIÝE AKTIWLERINIŇ JEMI	3,172,551	1,325	5,918,828	9,092,704
MALIÝE BORÇNAMALARY				
Banklaryň serişdeleri	102,083	3,167 -	105,250	
Müşderileriň serişdeleri	6,179,260	-	-	6,179,260
Gaýry çekilen serişdeler	-	991,043	1,574,023	2,565,066
Beýleki maliýe borçnamalary	3,486	-	-	3,486
MALIÝE BORÇNAMALARYNYŇ JEMI	6,284,829	994,210	1,574,023	8,853,062
SAP ÝAGDAÝ	(3,112,278)	(992,885)	4,344,805	

	Türkmenistan	YHÖG-na degişli däl ýurtlar	YHÖG ýurtlary	Jemi 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna
MALIÝE AKTIWLERI				
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri	251,873	-	-	251,873
Banklardaky serişdeler	651	14,159	3,112,029	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	2,635,576	-	-	2,635,576
Satuwa degişli maýa goýumlar	2,051	-	-	2,051
MALIÝE AKTIWLERINIŇ JEMI	2,890,151	14,159	3,112,029	6,016,339
MALIÝE BORÇNAMALARY				
Banklaryň serişdeleri	15,604	14,705	-	30,309
Müşderileriň serişdeleri	3,452,904	-	-	3,452,904
Gaýry çekilen serişdeler	-	911,801	1,421,662	2,333,463
Beýleki maliýe borçnamalary	8,645	-	-	8,645
MALIÝE BORÇNAMALARYNYŇ JEMI	3,477,153	926,506	1,421,662	5,825,321
SAP ÝAGDAÝ	(587,002)	(912,347)	1,690,367	

Likwidlilik töwekgelçiligi

Likwidlilik töwekgelçiligi – maliýe gurallary bilen bagly goýumlaryň we beýleki maliýe borçnamalaryň möhleti dolanda, gaýtarylmagy mümkin bolan pul serişdeleriniň, yzyna alynmagyndaky kynçylygya düşünilýär.

Aktiwleri we passiwleri dolandyryş topary (APDT) we Töwekgelçiligi dolandyryjy, töwekgelçiligiň şeýle görnüşlerini üzülüş möhletiniň seljermesi arkaly Bankyň strategiýasyny indiki maliýe döwri üçin kesgitlemek bilen gözegçilikde saklaýar. Häzirki likwidliliği Maliýe ministrligi dolandyrmak bilen, häzirki likwidliliği goldamak we nagt pul dolanyşygyny amatly saklamak üçin pul bazarlarynda amallary geçirýär.

Likwidlilik töwekgelçiligini dolandyrmak maksady bilen, Bank müşderiler bilen amallardan we bank amallaryndan geljek girdejelere gündelik gözegçiligi amala aşyrýar, bu bolsa aktiwleri we passiwleri dolandyrmagyň bir görnüşi bolup durýar. Müdiriýet goýumlar boýunça pul serişdeleriniň yzyna gaýtarylmaly möçberiniň we iň az çägin we bankara hem-de beýleki karzlaryň iň az çägin kesgitleýär, bu bolsa göz önünde tutulmadyk talap edilýän goýumlaryň üstüni dolmaga ýardam berer.

Likwidliliğiň we göterim üýtgemek töwekgelçiliginiň seljermesi şu jetwelde görkezilen:

	Ortaça hasaplanan Göterim stawkasy	1 aýa çenli	1aýdan 3 aýa	3 aýdan 1 ýyla	1 ýyldan 5 ýyla	5 ýyldan ýokary	üzülmeli möhleti kesgittenmedik	Jemi 2012-nji ýylyň 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI								
Banklardaky serişdeler	0.12%	3,641,547	2,208,750	30,000	-	70,448	-	5,950,745
Müşderilere berlen karzlar	4.40%	35	40,674	164,614	348,494	2,386,626	-	2,940,443
Göterim hasaplanýan jemi maliýe aktiwleri		3,641,582	2,249,424	194,614	348,494	2,457,074	-	8,891,188
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar		195,005	-	-	-	-	-	195,005
Satuwa degişli bolan maýa goýumlary		-	-	-	-	-	2,293	2,293
beýleki maliýe aktiwler		-	4,218	-	-	-	-	4,218
Jemi maliýe aktiwleri		3,836,587	2,253,642	194,614	348,494	2,457,074	2,293	9,092,704
MALIÝE BORÇNAMALAR								
Müşderileriň serişdeleri	0,42%	5,936,546	885	165,237	76,592	-	-	6,179,260
Gaýry çekilen serişdeleri	3,31%	5, 617	50,250	205,635	982,743	1,320,821	-	2,565,066
Göterim hasaplanýan jemi maliýe borçnamalar		5,942,163	51,135	370,872	1,059,335	1,320,821	-	8,744,326
Bankyň serişdeleri		105,250	-	-	-	-	-	105,250
Beýleki maliýe borçnamalary		3,486	-	-	-	-	-	3,486
Jemi maliýe borçnamalary		6,050,899	51,135	370,872	1,059,335	1,320,821	-	8,853,062
Aktiwleriň we passiwleriň arasyndaky aratapawut		(2,214,312)	2,202,507	(176,258)	(710,841)	1, 136.253		
Göterim hasaplanýan aktiwleriň we borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(2,300,581)	2,198,289	(176,258)	(710,841)	1,136.253		

Köpelyän jem bilen göterim

hasaplanýlan aktiwleriň we passiwleriň arasyndaky aratapawut (2,300,581) (102,292) (278.550) (989.391) 146.862

Köpelyän jem bilen maliýe aktiwleriniň umumy möçberiniň göterimine, göterim hasaplanýlan aktiwleriň we passiwleriň atapawudy (25.30%) (1.12%) (3.06%) (10.88%) (1.62%)

	Ortaça hasaplanan Göterim stawkasy	1 aýa çenli	1 aýdan 3 aýa	3 aýdan 1 ýyla	1 ýyldan 5 ýyla	5 ýyldan ýokary	üzülmeli möhleti kesgitlenmedik	Jemi 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI								
Banklardaky serişdeler	0.36%	1,700,282	1,395,872	-	30,685	-	-	3,126,839
Müşderilere berlen karzlar	4.22%	932	614	178,998	353,345	2,101,687	-	2,635,576
Göterim hasaplanýan jemi maliýe aktiwleri		1,701,214	1,396,486	178,998	384,030	2,101,687	-	5,762,415
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplar		251,873	-	-	-	-	-	251,873
Satuwa degişli bolan maýa goýumlary		-	-	-	-	-	2,051	2,051
Jemi maliýe aktiwleri		1,953,087	1,396,486	178,998	384,030	2,101,687	2,051	6,016,339
MALIÝE BORÇNAMALAR								
Müşderileriň serişdeleri	0.79%	3,404,653	1,470	17,988	28,793	-	-	3,452,904
Gaýry çekilen serişdeleri	3.35%	1,619	50,115	173,918	879,573	1,228,238	-	2,333,463
Göterim hasaplanýan jemi maliýe borçnamalar		3,406,272	51,585	191,906	908,366	1,228,238	-	5,786,367
Beýleki maliýe borçnamalary		7,135	466	1,041	3	-	-	8,645
Jemi maliýe borçnamalary		3,443,716	52,051	192,947	908,369	1,228,238	-	5,825,321
Aktiwleriň we passiwleriň arasyndaky aratapawut		(1,490,629)	1,344,435	(13,949)	(524,339)	873,449		
Göterim hasaplanýlan aktiwleriň we borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(1,705,058)	1,344,901	(12,908)	(524,336)	873,449		
Köpelyän jem bilen göterim hasaplanýlan aktiwleriň we passiwleriň arasyndaky aratapawut		(1,705,058)	(360,157)	(373,065)	(897,401)	23,952		
Köpelyän jem bilen maliýe aktiwleriniň umumy möçberiniň göterimine, göterim hasaplanýlan aktiwleriň we passiwleriň atapawudy		(28.34%)	(5.99%)	(6.20%)	(14.92%)	(-0.40%)		

Likwidliligiň we göterim töwekgelçiligiň indiki seljermesi jetwellerde MHHÜ 7 laýyklykda görkezilen. Bu jetwellerde görkezilen möçberler, maliýe ýagdaýy baradaky hasabatnyň ýazgylaryndaky möçberlere gabat gelmeýär, sebäbi, aşakda hem görkezilişi ýaly, olar öz içine balans hasabatynda işjeň göterim stawkasynyň usuly bilen ykrar edilmedik, şertnama boýunça galan umumy tölegi görkezýän (şol sanda, göterimleriniň tölegi) maliýe borçnamalarynyň üzülişmeginiň möhletini öz içine alýar.

işjeň göterim stawkasy	1 aýa çenli	1aýdan 3 aýa	3 aýdan 1 ýyla	1 ýyldan 5 ýyla	5 ýyldan ýokary	Jemi 2012-nji ýylyň 31-nji dekabry
MALIÝE BORÇNAMALARY						
Banklaryň serişdeleriň	105,250	-	-	-	-	105,250
Müşderileriň serişdeleri	5,936,646	1,023	165,596	77,184	-	6,180,449
Gaýry çekilen serişdeler	5,618	64,484	266,577	1,227,379	1,488,760	3,052,818
Gaýry maliýe borçnamalar	3,486	-	-	-	-	3,486
Jemi maliýe borçnamalar	6,051,000	65,507	432,173	1,304,563	1,488,760	9,342,003

işjeň göterim stawkasy	1 aýa çenli	1aýdan 3 aýa	3 aýdan 1 ýyla	1 ýyldan 5 ýyla	5 ýyldan ýokary	Jemi 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
MALIÝE BORÇNAMALARY						
Banklaryň serişdeleriň	30,309	-	-	-	-	30,309
Müşderileriň serişdeleri	3,404,686	1,533	18,266	29,703	-	3,454,188
Gaýry çekilen serişdeler	7,646	61,986	221,843	1,196,375	1,477,411	2,966,261
Gaýry maliýe borçnamalar	7,135	466	1,041	3	-	8,645
Jemi maliýe borçnamalar	3,450,776	63,985	241,150	1,226,081	1,477,411	6,459,403

Bazar töwekgelçiligi

Bazar töwekgelçiligi – göterim töwekgelçiligini, walýuta töwekgelçiligini we banka howp edýän beýleki baha töwekgelçilikleri öz içine alýar. Şu töwekgelçilikleriň we bahalandyryş usullaryň hem-de bu töwekgelçilikleri dolandyrmaklygyň düzümünde hiç hiçli üýtgeşme bolmady, sebäbi bu töwekgelçiligi Bank gözegçilikde saklaýar.

Göterim dereje töwekgelçiligi

Göterim töwekgelçiligi – göterim derejelerindäki üýtgeşmeleriň, Banknyň geljekki pul serişdeleriniň akymalaryna we Banknyň maliýe gurallarynyň gymmatyna ýetirip biljek täsiri bilen bagly bolup durýar.

Aktiwleri we passiwleri dolandyryan Topar – gözegçilik etmek ýoly bilen göterim derejeleriniň töwekgelçiliklerine we duýujylyk täsiri boýunça seljermeleriniň hasabatlaryny barlaýar, şeýle hem göterim maržalara boýunça hasabatlary dolandyryar. Töwekgelçiligi Dolandyryjy, Banknyň maliýe ýagdaýyna, göterim derejelerdäki üýtgeşmeleri we onyň

girdejililige täsirini dowamly bahalandyrmak bilen gözegçilik edýär.

Bankyň ähli kreditleri fiksirlenen göterim stawkaly bolmak bilen, olaryň girdejä ýa-da ýitgä hiç-hili täsiri ýokdur.

Walýuta töwekgelçiligi

Walýuta töwekgelçiligi diýip, maliýe guralynyň bahasynyň alyş-çalyş walýutasynyň kursunyň üýtgemegi bilen ýüze çykyan durnuksyzlyga düşünilýär. Bankyň maliýe ýagdaýyna we onuň pul serişdeleriniň akymyna daşary ýurt walýutasynyň kursunyň üýtgäp durmagy netijesinde ýüze çykyýan biljek täsirleriň howpy abanýar.

Aktiwlere we passiwleri dolandyryýan Topar makrokydysady indikatorlaryna esaslanýan bahalaryna laýyklykda açyk walýuta ýagdaýyny dolandyrmak arkaly walýuta töwekgelçiligine gözegçilik edýär, bu bolsa Banka walýuta kursunyň öz milli walýutasyna gatnaşykda ep-esli derejede üýtgemegi netijesinde örän az mukdarda ýitgi çekmegine ýardam eder. Döwlet talaplaryna laýyk gelmegini üpjün etmek maksady bilen, Maliýe müdirligi we Töwekgelçiligi dolandyryjy bankyň açyk walýuta ýagdaýyna gündelik gözegçiligi amala aşyrýar.

Bankyň daşary ýurt walýutasynyň töwekgelçiliginiň derejesi, şu aşakdaky ýaly görkezilýär:

	TMM	ABŞ-ň dollary ABŞ-ň doll. 1= TMM 2.85	Ýewro Ýewro 1= TMM 4.09	Ýapon ýenasy ÝÝ 1= TMM 0.03	Hytaý ýuany HÝ 1= TMM 0.42	Beýleki walýutalar	Jemi 2012nji ýylyň 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI							
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri we hasaplary	146,428	38,758	7,848	2776	1,868	195,005	
Banklardaky serişdeler	30,000	5,830,831	88,317	45	-	1,552	5,950,745
Müşderilere berilen karzlar Satuwa degişli maýa	301,014	85.876	146,425	1,427,532	979.596	-	2,940.443
Goýumlar	2,293	-	-	-	-	-	2,293
Gaýry maliýe aktiwleri	-	4,120	-	18	80	-	4,218
Jemi maliýe aktiwleri	479,735	5,959.585	242,590	1,427,622	979752	3,420	9,092.704
MALIÝE BORÇNAMALARY							
Banklaryň serişdeleri	1,521	101,769	1,902	-	-	58	105,250
Müşderileriň serişdeleri	276,843	5,754,442	90,437	-	1	57,537	6,179,260
Gaýry çekilen serişdeler	-	-	146,499	1,427,524	988,036	3,007	2,565,066
Gaýry maliýe borçnamalary	3,462	17	2	-	5	3,486	
Jemi maliýe borçnamalary	281,826	5,856,228	238,840	1,427,524	988,037	60,607	8,853,062
AÇYK BALANS ÝAGDAÝY (197,909)		103.357	3,750	98	8.285	(57,187)	

	TMM	ABŞ-ň dollary ABŞ-ň doll. 1= TMM 2.85	Ýewro Ýewro 1= TMM 4.09	Ýapon ýenasy ÝÝ 1= TMM 0.03	Hytaý ýuany HÝ 1= TMM 0.42	Beýleki walýutalar	Jemi 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry
--	-----	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------	--

MALIÝE AKTIWLERI

Türkmenistanyň Merkezi
bankyndaky pul seerişdeleri
we hasaplary

130,301	114,161	5,985	61	98	1,267	251,873
-	3,065,911	46,266	64	3	14,595	3,126,839
89,082	95,244	192,136	1,232,631	908,529	117,954	2,635,576
2,025	-	-	-	-	29	2,054
221,408	3,275,316	244,387	1,232,756	908,630	133,842	6,016,339

MALIÝE BORÇNAMALARY

Banklaryň serişdeleri

713	15,703	411	-	-	13,482	30,309
248,080	3,155,480	47,056	-	20	2,268	3,452,904
-	-	192,136	1,229,526	907,619	4,182	2,333,463
8,008	582	19	2	2	32	8,645
256,801	3,171,765	239,622	1,229,528	907,641	1 9,964	5,825,321

Jemi maliýe borçnamalary

AÇYK BALANS ÝAGDAÝY (35,393) 103,551 4,765 3,228 989 113,878

Walýuta töwekgelçilik duýgurlygynyň seljermesi

Soňraky jetwelde Bankyň, ABŞ-nyň dollarynyň türmen manadyna bolan 5 % ýokarlanmasynyň we 5 % pese düşmesiniň (2012-2011-nji ýyllarda ýokarlanma we pese düşme 5 %) duýgurlygynyň seljerilmesi görkezilen. Duýgurlyk seljermesi Bankyň esasy dolandyryjy işgärlerine walýuta töwekgelçiligi boýunça hasabat berilende ulanylýar we walýuta kursynyň mümkin bolan üýtgemeleri boýunça ýolbaşçylaryň bahalandyrmasy görkezilýär. Duýgurlyk seljermesi pul bilen baglansykly maddalaryň diňe daşary ýurt walýutasyndaky möçberleri öz içine alýar we daşary ýurt walýutasynda bahalaryň 5% ýokarlanýan we 5% pese (2012-2011-nji ýyllarda ýokarlanma we pese düşme 5 %) düşýän döwrüniň ahlynda olaryň geçirmelerini kadalaşdyrýar. Duýgurlyk seljermesi öz içine Bankyň funksional walýutasyndan başga walýutalardaky karzý öz içine alýar.

2012-njy we 2011-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýy boýunça aktiwiň nominal gymmatynyň esasynda, sap girdejä we maýa täsiri görkezilen:

2012-nji ýylyň 31-nji dekabry		2011-nji ýylyň 31-nji dekabry	
TMM/ABŞ-ň doll.	TMM/ABŞ-ň doll.	TMM/ABŞ-ň doll.	TMM/ABŞ-ň doll.
+5%	-5%	+5%	-5%

Salgyt salynmagyna çenli sap peýda

we maýa bolan täsir 5,581 (5,581) 5,178 (5,178)

Duýgurlyk seljermesine çäklendirme

Ýokardaky jetwelden görnüşi ýaly, esasy çaklamalardaky üýtgeşmeleriň täsiri, şol bir wagtda beýleki çaklamalaryň üýtgemän galýandygy görmek bolar. Hakykat ýüzünde, çaklama bilen beýleki faktorlaryň arasynda arabaglanyşyk bar. Şeýle-de ýene bellemeli zadyň biri, ol hem duýgurlyk gönümel häsiýetli däldir, şonuň üçin alnan netijeleriň interpolýasiýasy ýa-da ekstrapolýasiýasy geçirilmeli däldir.

Duýgurlyk seljermesi Bankyň aktiwleriniň we borçnamalarynyň işjeň dolandyrylyşyna üns bermeýär. Mundan başga-da, bankyň maliýe ýagdaýy hakyky wagtda bazarda bolup geçýän ýagdaýlardan tapawutly bolup biler. Meselem, bankyň maliýe töwekgelçiligini dolandyryş strategiýasy bazaryň üýtgame töwekgelçiligini dolandyrmaga gönükdirilen. Eger-de, gymmat bahaly kagyzzar bazarynda bahalaryň güýçli durnuksyzlygy emele gelse, ýolbaşçy, maýa goýumy satmak, maýa goýum bukjasyň düzümini üýtgetmek, şeýle hem beýleki gorag usullaryny peýdalanyp biler. Diýmek, bolup biljek zatlaryň üýtgemegi, borçnama hem-de bazar bahasy boýunça balansda hasaplanan. Bu şertlerde borçnamalaryň we aktiwleriň dürli bahalandyrylmagy, paýdarlar maýasynyň durnuksyzlygyna getirip biler.